



## Katoliškim konservativcem zapadnih Slovanov.

H konservativcem te vrste ne prištevamo le veliko večino kmečkega naseljenja, ampak tudi vso aristokracijo, kolikor je je med zapadnimi Slovani, potem vse više in niže svečeništvo in se ve da še posebe konservativce, ki si sami prisvajajo privilegij rimskih katolikov, ki pa po naši terminologiji zaslužijo ime latinizatorjev. Vsa ta skupina konservativcev zapadnih Slovanov se v pogledu na sveta slovanska blagovestnika Cirila in Metoda in v pogledu na cerkveno organizacijo, ki sta jo zasnovala ona dva med Slovani, vede jako čudno, da ne rabimo ostrejšega izraza. Z jedne strani pogostoma imenujejo oba blagovestnika, dajejo njuna imena svojim otrokom, raznim društvom, se jima priporočajo v molitvah, posvečujejo celó oltarje, cerkvice in cerkve tema svetnikoma, povzdigujejo njune zasluge za razširjenje krščanske vere med Slovani, z jedno besedo, delajo vse tako, da bi človek mislil, da pri tem vendar ne morejo prezirati — glavne zasluge teh slovanskih apostolov. In vendar je takó! Sv. Ciril in Metod imata zares velike zasluge, da, kakor pravi papež Leon XIII., „je po njunih krepostih in njunem delovanju večina rodov vašega (slovanskega) debla prejela omiko in zveličanje“. Ali to omiko in to zveličanje bi bili mogli, *dasi ne tako naglo*, Slovanom prinesiti tudi drugi sveti možje, apostoli drugih rodov in drugega značaja. Glavna zasluga, zaradi katere je tudi isti Leon XIII. leta 1880 izdal posebno okrožnico „Grande munus“, je bila in je v tem, da sta ista blagovestnika z vero podelila Slovanom posebno cerkveno organizacijo, grški obred s staroslovenskim jezikom. Ta posebnost je tudi pospeševala razširjenje krščanske vere, da „je večina rodov slovanskega debla prejela omiko in zveličanje“.

Kakó je to, da konservativci zapadnih Slovanov, kot glavni zaščitniki katoliške vere, prezirajo to glavno zaslugo svetih slovanskih apostolov? Zakaj ne omenjajo in ne razpravljajo nikdar te specifične zasluge? Dá, to zaslugo oni celó *prikrivajo*, in organi, ki jo omenjajo,

se sumničijo in ovajajo celó kot propagandisti pravoslavja med slovanskimi katoliki, in se skupno s tem sumničanjem opisujejo kot panslavistiški listi, torej kot organi, ki bi delovali v smislu nelojalnosti! Ti konservativci so pač poslednja leta mogli opazovati, kakó se širi spoznanje med zapadnimi Slovani, da poslednji se morejo ohraniti jedino s tem, če jim poleg narodno-avtonomnih organizacij pride na pomoč tudi organizacija cirilo-metodijske cerkve; a niti zganili se niso, da bi to spoznanje utrjevali in pospeševali med zapadnimi Slovani. Zganili so se pač, a le zato, da bi zadušili v kali take vrste stremljenje. Dá, ni dovolj ponavljati, da so se ravno med Jugoslovani našli celó cerkveni pastirji, kateri so v skupnem pastirskem listu črnili celó niže svečeništvo, kakor da bi stremilo k nelojalnim ciljem, ako bi se potezalo za obnovljenje cirilometodijske cerkve med zapadnimi Slovani, dasi svečeništvo bi vendar želelo tako cerkev jedino v uniji z Rimom. Takó so tudi med svečeništvom potlačili vsako misel, katera bi postavila v pravo svetlobo glavno zaslugo sv. Cirila in Metoda. Ni po tem čudo, ako opisujejo med mislečimi Slovani vse tisto češčenje sv. Cirila in Metoda, katero prihaja od konservativcev in specijalno od privilegovanih katolikov, kot hinavsko, kot farizejsko. Jeden zgled smo doživeli ravno sedaj na Moravskem. Tu, v glavnem mestu Brnu, je bil začetkom tega meseca katoliški shod „katolikov češkega jezika“. Sklenile so se same lepe resolucije; dá, dogodil se je ta čudež, ki bi ga ne mogli pričakovati na *kranjskih* katoliških shodih privilegovanih rimskih katolikov slovenske krvi. Na Brnskem shodu je namreč grof Ferd. Chotek govoril „o katoliški cerkvi in slovanskih narodih“. Razpravljal je dejstvo, da slovanski narodi so razkropljeni tudi v verskem pogledu, mogli pa bi se lahko zjediniti, ker bistvena razlika v dogmatih je le v tem, da pravoslavni Slovani ne priznavajo primata papeževega. Papež Leon XIII. da deluje na združenje; dokaz mu je uvedenje slovanske liturgije v nekaterih

jugoslovanskih škofijah. In takó bi se moglo zgoditi tudi med severnimi in ostalimi Slovani.

Kljubu tej izredni izjavi, ki se je razglasila od aristokratske, ne od svečeniške strani, na Brnskem katoliškem shodu, češki narod z večine ne veruje v odkritosrčnost takih pojavljanj, temveč imenuje vse to le kot komedijo, da bi se narod vodil za nos. In zakaj je narod izgubil vero v resolucije in sklepe celó katoliških shodov? Zato, ker dejstva so drugačna, nego besede; saj so ravno na Velehradu izročili oskrbníštvo jezuitskemu redu, in poročila pravijo, da ti očetje zatirajo poslednje ostanke običajev, katerih se je držal narod, romajoč na Velehrad, slavno božjo pot k češčenju sv. Cirila in Metoda. Narod češkoslovanski in tudi drugi slovanski narodi bodo verovali svojim privilegovanim rimskim katolikom in konservativcem še le tedaj, ko bodo začeli ti pospeševati stremljenje zapadnih Slovanov k povratu cirilometodijske cerkve, drugače pa nikakor ne. Množice bodo sicer nekoliko časa vodili, recimo robato, za nos, ker so nevedne; ko pa izpredvidijo tudi te, zakaj gre prav za prav, in da glavno stvar prezira konservativna gospoda, izgubé tudi sedaj poslušne množice zaupanje v vodstvo takega katoličanstva. Temu vodstvu ne ostaje torej za bodočnost drugega, kakor to, da se obrne na pravo pot, na pot odkritosrčnosti in pravih teženj ter potreb zapadnih Slovanov, ali pa da se pripravi na dobo, ko ostane brez vsakega vpliva.

Imenovani grof Chotek sam opozarja na to, da ravno sedaj, za dobe Leona XIII., bil bi čas delovanju, v smislu tega papeža in sosebno v smislu njegove poslednje okrožnice, s katero se obrača do knezov in narodov vsega sveta. Dà, v tem stoletju, torej ob prepodu slovanskega življa, niso imeli konservativci zapadnih Slovanov lepše prilike, nego sedaj, delovati za interese katoliške vere v smislu Leona XIII. Poslednji jim je neposredno in posredno izdelal določen program, kakó naj bi pospeševali katoliške interese. Kaj pa delajo ti konservativci nasproti svetovnovažnim izjavam Leona XIII.? Molcé, molcé popolnoma, in listi privilegovanih katolikov so po največ objavili papeževo poslednje „apostolsko pismo“ ali samo omenili, drugače pa običali nasproti vsakateremu razgovarjanju te okrožnice. No, konservativci zapadnih Slovanov so v svojem postopanju do cela dosledni. Saj so ob uvedanju glagoljskega misala v črnogorskem Baru tudi molčali; niti dotaknili se niso svečanostnega govora, s katerim je katoliški nadbiskup Milinović razglasil pričetek rabljenja novega glagoljskega misala v svoji nadbiskupiji. Letos o Veliki noči je s prekrasnim pastirskim listom Senjski biskup, sedanji Zagrebski nadbiskup Posilović uvedel isti glagoljski misal v svojih biskupijah; a tudi ta list, ki je kakor nalašč zasnovan za vse zapadne Slovane, so privilegovani rimski katoliki slovanske krvi zamolčali, ali pa le s kakim stavkom omenili! Se ve da v tem listu

je tudi nekaj resnic, ki hudo zadevajo konservativce in privilegovane katolike slovanskih zemelj; zato je ničemurnost premagala interese ljudstva, žive interese zapadnih Slovanov! Takó žrtvujejo ti rimski katoliki svoj ego na korist slovanskih narodov, s katerimi so tesno združeni interesi tudi katoliške cerkve v takem smislu, kakor jih zastopajo papež Leon XIII., za njim Barski nadbiskup Milinović in prejšnji Senjski biskup Posilović, da ne govorimo o biskupu Strossmayerju, ki je gojil vedno nazore imenovanih cerkvenih viših in najvišega dostojanstvenika.

Papež Leon XIII. v apostolskem pismu z dne 20. junija 1894 izrecno povdarja, da noben papež ne jemlje nobeni cerkvi količkaj pravic, patrijarhalnih privilegijev in obrednih navad, ter dostavlja, da apostolska stolica je bila in je zmerom pripravljena, „dovoljevati mnogo stvari posebnostim in šegam vsakega naroda“. Tu torej ne velja, sezivljati se na sklep kakega koncilja, češ, da bi zapadli anathemi, ko bi rušili n. pr. cirilometodijsko cerkev tam, kjer je; tu gre zato, da viši hierarhi poštevajo želje narodov, da te želje naznanjajo cerkvenemu poglavarju ter mu naznanjajo, kakó se te želje strinjajo s katoliškimi interesi.

Namesto tega se stremljenje slovanskih narodov opisuje in obsojuje kot protiversko, zajedno obrneno proti naši monarhiji. Tu so se postavili v posebnem slučaju nekateri jugoslovanski škofje za sodnike, ne da bi zaresno premišljevali pomen in obsežnost tega stremljenja; in ko bi ne bili imeli počevati drugega, gledati bi bili morali, da so se postavili v nasprotje jugoslovanskega biskupa Strossmayerja, in kakor se vidi sedaj očitno, tudi v nasprotje še dveh drugih jugoslovanskih katoliških prabiskupov in — papeža Leona XIII.

Ako apostolska stolica dovoljuje in sme dovoljevati „mного stvari posebnostim, in šegam vsakega naroda“, ali ni dolžnost najprej viših pastirjev, da stremljenje k takim posebnostim in šegam kakega naroda ali več narodov naznanjajo v pretresanje same iste apostolske stolice? Bojazen, ki so jo ravno gori mišljeni viši pastirji v svoj čas razkrili in vsled tega ovajali jugoslovanske narode, kakor da bi skupine med njimi stremile k protiverskim ali politiški nelojalnim ciljem, bila je do cela neosnovana in svedoči o veliki kratkovidnosti, izraženi v dotičnem skupnem pastirskem listu. Isto kratkovidnost pa kažejo konservativci zapadnih Slovanov v obče in privilegovanih rimskih katolikov posebe. Ako se bojé ti konservativci, da bi zapadni Slovani stremili k pravoslavju, zakaj pa ti konservativci sami ne stopijo na čelo temu stremljenju in je spravijo v pravi tok? Samo s tlačenjem, pri sopomoči ovajanja in klicanja posvetne oblasti, ne zatrejo dotičnega stremljenja, ki izvira iz potrebe zaščíščanja narodnosti tudi s pomočjo cerkvene organizacije. Da organizacija z rimskim obredom in latinskim obrednim jezikom ne more dati take zaščíte zapadnim

Slovanom, to je zgodovinsko potrjena resnica, proti kateri ne prodere nobena sofistika doktorjev sv. pisma iz srede privilegovanih rimskih katolikov. Slovanom je treba torej dati druge cerkvene organizacije, in ako se priv. rimski katoliki bojé, da taki organi, kakoršen je naš listič, morejo vesti k razkolu, imajo ti privilegovanci najboljšo priliko, da stopijo sami v naš tir, samo s to razliko, da bodo verovali, če ne nam, vsaj sebi, da hočejo le unijo z Rimom, torej toisto, kar mi, česar pa nam nočejo verovati. Ako se ti priv. katoliki oglašijo danes za program v takem smislu, ki je vendar naš program, umaknemo se mi vsaj z versko točko našega programa. Se ve da bi morali tudi mi dobiti poprej zaupanje, katero so, kakor smo videli zgoraj, konservativci zapadnih Slovanov s svojim čudnim postopanjem zapravili pri bolj zavestnih Čehoslovanih in tudi drugod med slovansko mislečo inteligencijo. Hajdi, hic Rhodus! Mi smo pripravljani.

Zapadni Slovani so potrebni pomoči prikladne cerkvene organizacije v zaščito svoje narodnosti; to je dandanes pri zaresnih misliljih in dejateljih slovanskih neporušen aksijom in zajedno postulat. Tem misliteljem je z *narodnega* stališča vse jedno, ali se zapadni Slovani utrdé s pomočjo unije ali pravoslavja; glavno pri tem jim je grški obred s staroslovenskim obrednim jezikom. Ker pa tudi ti mislitelji pripoznavajo prednost verskega združenja, bi bili celó radi, da bi se Slovani združili v uniji, v smislu unije avstro-ogerskih Rusov. Takó bi postala unija krepka, še močnejša, nego je sedanja organizacija cirilometodijske cerkve pravoslavnih Slovanov. Na te strani bi mislitelji slovanskih narodov ne imeli nobene skrbi. Ker pa se ravno pravoslavni Slovani bojé unije zaradi prosledovanja organizacije cirilometodijske cerkve, kakoršno se dogaja dandanes v Galiciji in na Ogerskem, je potrebno, da bi se unija poprej utrdila s pristopom zapadnih Slovanov. Takó bi dali zgled pravoslavnim Slovanom, katere bi z utrjenjem unije rešili sedanje opravičene bojazni.

Zajedno bi zapadni *katoliški* Slovani s pristopom v unijo pridobili tudi tiste zapadne soplemenike, ki sedaj niso katoliškega izpovedanja, za katolicizem. Tudi ta pridobitev bi bila velike važnosti in popolnoma v smislu Leona XIII.

Po takem bi nam morali privilegovani rimski katoliki verovati, da naš program ne vabi k razkolu, ampak k uniji, s pomočjo unije pa k verskemu združenju rodov slovanskega debla. Naj nam izpodbijejo s pošteniimi sredstvi ta program; če pa ga ne morejo, naj na zaukaz svoje vesti, če je niso izgubili nasproti nam, prekličejo dosedanja sumničenja nasproti našemu lističu in naj skušajo vsaj nekoliko popraviti krivice, ki so jih delali od začetka do danes „Sl. Svetu“, s tem pa tudi *katoliški stvari!* Mi se ne šalimo, ampak govorimo pred

forumom veččega občinstva, med katerim se nahajajo tudi škofje in nadškofje.

Kar se dostaje katoliških interesov, smo mi podali tu in drugod v tej številki jasen in čist račun. Ostaje nam še opravičenje nasproti politiški lojalnosti. Nam, da ostanemo kratki, ostane aksijomatična resnica tudi to, da avstro-ogerska monarhija ima naravno podstavo nadaljnemu obstanku ne v ravnovesju s pomočjo sedanjega duvalizma, ampak v ravnovesju nemškega in slovanskega življa, v ravnovesju kulturnih sil Nemštva in Slovanstva. Slovani avstro-ogerski pa nimajo doslej nikakih kulturnih vezij, v tem ko veže Nemce našega cesarstva skupni literaturni jezik, skupna literatura in kultura poleg tega, da imajo v cesarstvu mnogo privilegijev v službah, sosebnost pa v faktičnem rabljenju nemškega kot državnega in skupnovojnega jezika. Slovani brez vsakaterih vezij nasproti mnogoterim skupnim vezem nemške narodnosti morajo konečno podleči vplivu nemške kulture. Ako bi se zgodilo to, potem bi monarhija ne imela več tiste moralne opravičbe, katero bi imela pri čuvanju dveh kulturnih, t. j. nemške in slovanske skupine. Slovani potrebujejo po takem ne le v svojem nacionalnem, ampak tudi v interesu celokupne monarhije, da se branijo in ohranijo po kakih skupnih kulturnih vezeh, in jedna taka vez bi bila tudi v cirilometodijski cerkvi, do katere imajo zapadni Slovani svoja neporušna zgodovinska prava.

Kdor torej izpodkopuje stremljenje zapadnih Slovanov k povrnitvi teh zgodovinskih prav, ne dela le proti obstanku njih narodnosti, ampak tudi proti interesom monarhije. Tak politik deluje naravnost v interesu Velikonemčije, kakor je to jasno iz programa Bismarckovega, ki se obrača neposredno tudi proti stremljenju zapadnih Slovanov k povratu cirilo-metodijske, po našem torej tudi unijatske katoliške cerkve.

Po vsem tem je jasno, da katoliški konservativci zapadnih Slovanov ne delajo za katoliške interese, ampak proti tem interesom, zajedno proti vitalnim interesom naše celokupne monarhije, ko izpodkopujejo naš ali jednake programe, ki obsezajo tudi točko posebne cerkvene organizacije med temi zapadnimi Slovani.

Nasproti nam opominjajo privilegovani rimski katoliki: „Caveant consules!“ Mi pa smo dokazali v kratkih črtah v današnjem listu, da imajo avstro-ogerski državniki in zapadni Slovani mnogo veči vzrok, varovati se takih psevd-zaščitnikov državnih in katoliško-verskih interesov, kakoršni so različni konservativci zapadnih Slovanov, nego pa zagovornikov programa „Slov. Sveta“ in sorodnih listov.

Caveant consules! kličemo mi zaresnim misliteljem in voditeljem konservativnega življa zapadnih Slovanov; kajti vera v tako konservativno stvar peša od dne do dne in je opešala sosebnost celó med *konservativnimi strankami* Čehoslovanih. Satis!

## O našem programu nasproti cirilometodijski cerkvi.

(„Rimskemu Katoliku“ v odgovor).

V III. letošnjem zv. „R. Kat.“, str. 402—404, se nahaja zaglavje: „Razkolne zanjke „Slovanskega sveta“, pod katerim je podpisano ime „Kralj“. Porabivši po svoje naš članek: „Cirilometodijska cerkev in politika“ iz 12. letošnje številke „Sl. Sveta“, vrhu tega jeden odstavek iz članka: „Hrvati, Srbi in Slovenci“ v isti številki, prihaja č. g. Kralj do naslednjega zaključka: „Slovanski Svet“, vabeč v cirilometodijsko cerkev, vabi — v razkol. Caveant consules“!

Kdor je prečital naš uvodni članek, oziroma dotični odstavek, vidi, da mi nismo čisto nič „vabili“ v nobeno cerkev, ampak smo samo v kratkih potezah, ki so možne v preprostem članku, pokazali na zgodovino cirilometodijske cerkve in njenih bojov tekom celega tisočletja, ki jih je imela in jih nepretržno ima s protislovanskim Zapadom. Pokazali smo zajedno na *značaj defenzive*, ki ga ima cirilometodijska cerkev za slovanske narode. Zgodovina dokazuje, da je ta značaj cirilometodijske cerkve toliko večji, kolikor manj se je ista izpremenila v svoji organizaciji, specijalno, kolikor čistejše je ohranila stari grško-vstični obred s staroslovenskim obrednim jezikom. Ne, častiti g. Kralj, mi pač ne moremo nič ne za to, ne proti temu, da so dejstva zgodovine taka. O cirilometodijski cerkvi je možno prav za prav govoriti jedino pri pravoslavnih in potem pri unijatskih Slovanih. To, kar je dovoljeno v Barski nadbiskupiji (pod Črno Goro), v Senjski biskupiji in še nekaterih drugih krajih avstro-ogerskih Primorij, je popolnoma cerkev z rimskim obredom ali cerkev, kakoršno imajo rimski katoliki; izjema je bistveno le v tem, da je misal staroslovenski, in sicer glagoljski. Č. g. Kralj se *sklicajem* izpodtika nad našo trditvijo, da to, „kar se zopet utrjuje v Senjski biskupiji, ni niti senca od popolne cirilometodijske organizacije med Srbi“, in vendar je to dejstvena resnica, ki zajedno svedoči, da g. Kralj ne pozna ali noče priznati te dejstvene razlike. Č. g. Kralj naj se potruži pozvedeti, kakó mislita nadbiskup Barski ali pa sedanji nadbiskup Zagrebski o glagoljskem misalu, in bode videl, da tudi ona dva poznata to razliko, in da bi tudi ona dva stokrat rajša dosegla cirilometodijsko cerkev, kakoršno imajo avstro-ogerski ruski unijati, nego pa, da sta se *morala* zadovoljiti s sedaj na novo tiskanim glagoljskim misalom. Č. g. Kralj je menda še mlad, utegne torej doživeti razkritje bojov, ki so se vršili celó za sedanji glagoljski misal; ob isti priliki pa tudi zve, da zapadna diplomacija bi ne bila privolila sedaj pod nikakim uslovjem, da bi katoliki Barske nadbiskupije ali pa Senjske biskupije dobili cerkveno organizacijo unijatske cirilometodijske cerkve. Po takem mora vendar biti velika razlika med rimskim obredom z glagoljskim misalom in grškim obredom s staroslovenskim obrednim jezikom v isti rimsko-katoliški cerkvi.

Cirilometodijska organizacija pričinja v rimsko-katoliški cerkvi še le pri unijatih ali Slovanih, ki so združeni z Rimom. Unijati imajo bistveno isti grški obred in isti staroslovenski obredni jezik, kakor pravoslavni Slovani. Najnovejša zgodovina kaže le to razliko, da pravoslavni Slovanom *posvetna* politika ni z nikakim sredstvom mogla še rušiti in slabiti organizacije cirilometodijske cerkve, v tem ko se to dogaja pri

unijatih avstro-ogerskih Rusov. Kakó je to poslednje možno, naj č. g. Kralj poskusi pozvedeti pri avstrijskih Poljaki in madjarskih oblastnikih.

V pogledu na to smo mi pisali: „Srbi so si ohranili cirilometodijsko cerkev, in ta ima take korenine, da jih zapadništvo ne more izruti niti takó lahko, kakor je to možno pri sedanji avtonomiji unijatske cerkve avstro-ogerskih Rusov. Zapad mora tu dolgo ruti in z večo umetnostjo širiti protestantizem ali latinski katolicizem, da oslabi avtonomijo srbske cerkve . . .“ Isto velja pa ne le za Srbe, ampak tudi za Bolgare, pravoslavne Ruse, v obče za vse pravoslavne Slovane.

„Rimski katoliki“, s č. g. Kraljem vred, ki toliko hvalijo Poljake, naj bi vendar poučili poslednje, da ti izkazujejo rimsko-katoliški cerkvi slabe usluge, ko s pomočjo različnih spletk izpodkopujejo organizacijo cirilometodijske cerkve ruskih unijatov; če dosežejo, da ne Poljaki, ne drugovrstni vplivi ne bodo rušili cerkvene organizacije in avtonomije ruskih unijatov, potem se utrdi med Slovani mišljenje v obče, da v narodno zaščito služi jednako trdno cerkev unijatov, kakor cerkev pravoslavnih Slovanov. S tem bodo č. g. Kralj in drugi „rimski katoliki“ še le delovali v smislu tudi sedanjega velikega papeža Leona XIII., ki hoče sosebno pravoslavne Slovane združiti z rimsko cerkvijo. Leon XIII. je tisti, ki pravi v svojem „apostolskem pismu“ z dne 20. junija 1894. tudi to-le: „Saj vam (razkolnikom) tudi ni nobenega vzroka biti v skrbeh, da ne bi mi ali kateri naših naslednikov odvezel *kaki cerkvi količkaj vaših pravic, patrijarhalnih privilegijev, obrednih navad*“.

S tem pa, da smo mi jedino konstatovali dejstva specijalno tudi sedanje dobe, nismo otvorili poti, po kateri bi pristranski latinizator, kakoršen se kaže tudi č. g. Kralj, prišel do zaključka, da „Slov. Svet“ vabi v razkol. Takó morejo sklepati in soditi poleg tujih slovanskih nasprotnikov jedino latinizatorji. Poslednji, kolikor jih je na slovenski zemlji, so popolnoma zamolčali prevažno razpravo, priobčeno v našem listu, namreč kritično-zgodovinsko razpravo o rimskem obredu katoliške cerkve. V tej razpravi so se z očitnim zadovoljstvom in z vso doslednostjo razkrivala dejstva, katera kažejo papeže kot zaščitnike raznih obredov, vsled česar so imeli z mogočnimi činitelji zunaj cerkve in v cerkvi hude borbe. Učenjaki cerkvene zgodovine in katoliški viši pastirji, dasi ne slovenski, kateri menda ne čitajo našega lista, so pohvalili isti spis, da je osnovan v pravem rimsko-katoliškem duhu. „Slov. Svet“ skuša biti dosleden; kakó bi mogel ta list z jedne strani razkrivati važno cerkveno zgodovino, ki govori v proslavljenju papežev; z druge strani pa trgati katolike od zjedinenja z rimsko cerkvijo? Naš list se obrača jedino proti latinizatorjem, ne pa proti papežem, o katerih pravi Leon XIII. ravno v navedenem apostolskem pismu: „Saj je bilo in bo zmerom utemeljeno v namenu in v delovanju apostolske stolice po pravici *dovoljevati mnogo stvari posebnostim in šegam vsakega naroda*“. To zgodovinsko resnico pa prezirajo tudi slovenski latinizatorji, a s tem so v nasprotju in delujejo tudi oni proti stremljenju Leona XIII.

Tako delovanje pa ne nasprotuje le katoliški cerkvi, ampak tudi narodnostnim interesom specijalno zapadnih Slovanov. Te interese pa zagovarja „Slov. Svet“, in zato razkriva tudi opasna početja latinizatorjev, naj si delujejo na slovenski ali kaki drugi slovanski zemlji, naj bodo slovanske ali kake druge krvi.

„Sl. Svet“ razkriva historična dejstva, in ta govore zato, da zapadni Slovani so potrebni boljše zaščite tudi s pomočjo cerkvene organizacije. Zgodovina kaže, da zapadni Slovani imajo neporušna prava do povrata cirilometodijske cerkve. Poslednja je možna toliko bolj v uniji z Rimom, ko sam Leon XIII. opozarja na to, da „poglavitna točka preprirov je prvenstvo rimskega papeža“. Torej more cirilometodijska cerkev z vso svojo organizacijo ostati neizpremenjena v slučaju združenja pravoslavnih z Rimom. Zapadni Slovani so z večine združeni z Rimom po rimskem obredu; po zgodovinskem pravu bi se jim vrnil le cirilometodijski obred, in *tak obred morejo papeži dovoljevati celó narodom, ki ga niso imeli še nikdar*. Ko bi zapadni Slovani zopet dobili cirilometodijski obred z njegovim staroslovenskim jezikom, bi zajedno utrdili cirilometodijsko cerkev dose-danjih slovanskih unijatov. Kajti v veči družbi bi se unijatska cerkev laže branila, nego se more braniti sedaj, dasi je ruskih unijatov nad 3 milijone v Avstro-Ogerski. Po takem bi postala cirilometodijska cerkev v uniji z Rimom dovolj močna trdnjava v zaščito narodnosti zapadnih Slovanov. To pa bi silno vspodbujalo vstočne ali pravoslavne Slovane, da bi tudi oni stopili v unijo z Rimom. Po taki poti bi se posrečilo to, po čemur hrepeni papež Leon XIII., kakor se izraža so-sebno v apostolskem pismu od 20. jun. t. l.

Tako je torej stremljenje „Slov. Sveta“, taka je njegova namera, da bi „vabeč v cirilometodijsko cerkev, vabil (Slovence ali druge Slovane) v razkol!“ „Sl. Svet“, ki kaže na neizogibno potrebo, da bi zapadni Slovani branili svojo narodnost tudi s pomočjo cerkvene organizacije, vidi zadostno brambo v taki organizaciji, kakoršno imajo ruski unijati. Ako „Sl. Svet“ pripoznava resnico, da so sedaj n. pr. pravoslavni Srbi ali v obče pravoslavni Slovani na boljsem s cirilometodijsko cerkvijo, se nadeja pa z druge strani, da pristop zapadnih Slovanov k cerkveni organizaciji ruskih unijatov bi to organizacijo utrdil toliko, da bi stala nasproti raznim posvetnim in neposvetnim spletkam vsaj *tako trdno*, kakor sedanja cerkvena organizacija pravoslavnih Slovanov. Po takem smo izpodkopalí tla sumničenju č. g. Kralja in drugih latinizatorjev, češ, da, ker je sedaj cirilometodijska cerkev pravoslavnih Slovanov trdnejša nacionalna zaščita nego unijatska cerkev avstro-ogerskih Rusov, delamo mi za razkol.

„Sl. Svet“ kaže na jedno sredstvo, s katerim bi se pospeševalo uresničenje programa apostolskega lista Leona XIII., ko bi se z utrjenjem unijatske cerkve vsled pristopa zapadnih Slovanov, zatrla na dosedanja dejstva oprta bojazen pravoslavnih Slovanov, da bi v uniji z Rimom oslabilá se njih cerkvena organizacija. „Sl. Svet“ s tem, da deluje v interesu zapadnih Slovanov, pospešuje torej tudi program Leona XIII., kakoršen je razvil v apostolskem pismu od 20. jun. t. l.; „Sl. Svet“ deluje, v nasprotju z latinizatorji, v interesu rimsko katoliške cerkve; pot, po kateri vodi „Sl. Sv.“, kaže na historična prava zapadnih Slovanov do cirilometodijske cerkve, in sicer v uniji z Rimom; s tem pa „vabi“ „Sl. Svet“ z najizdatnišim pomočkom *ne v razkol, ampak iz razkola — v unijo z Rimom, se ve da v smislu papeža Leona XIII. in papežev v obče, pri neizpremenjeni organizaciji cirilometodijske cerkve*.

Taka je logika „Slov. Sveta“; se ve da v glavo različnih latinizatorjev ne gre ta logika. Njim je dana

zadača, da podirajo, kar zidajo z velikim trudom papeži in sosebno Leon XIII.

Ta odgovor naj bode zajedno v pojasnilo vsem drugim, bodisi svečnikom ali posvetnim, ki niso čitali vseh letnikov „Slov. Sveta“, ali ki so tu pa tam zapazili kako nejasnost v našem listu. Z rimsko katoliškega stališča si mi ne moremo misliti boljšega programa, nego je naš, in za to nismo rabili ironije, ko smo trdili prilično, da pravi rimski katoliki na Slovenskem bi nam morali biti hvaležni, da po našem programu z nacionalnimi interesi pospešujemo tudi interese rimsko-katoliške cerkve. Ironija je le v tem, kar počenjajo slovenski latinizatorji proti „Sl. Svetu“, in vsi ti, ki nasprotujejo temu listu.

\* \* \*

Drugo, kar piše č. g. Kralj, je takó plitvo, da ni vredno, da bi se bavili s tem. Takó n. pr. nas hoče vjeti s tem, češ, da Srbi imajo cirilometodijsko cerkev, pa vendar niso toliko napredovali, kakor Hrvati. Kakor da bi mogli natanko soditi o vzrokih *sedanjega* napredka! Ali so morda katoliški svečniki pospeševali napredek slovenskega naroda v prošlih vekih! Protestant je moral zasnovati novo slovensko literaturo! Potem se opira č. g. Kralj na nemški citat, po katerem bi se bili po celi kraji srbski poalbanili v prvi tretjini tega stoletja, in to kljuba pravoslavni cerkvi. No, tu je g. Kralj na pravo zadel! Slovenski narod je stal vedno pod zaščito organizacije rimsko-katoliške cerkve, a noben slovanski narod ni izgubil toliko obsežnih zemelj, ki so sedaj nemške, oziroma italijanske in madjarske, kakor pa slovenski narod. Kdo je zakrivil to izgubo? Latinizatorji imajo najtehtniši vzrok, da premišlujejo to neoporečno dejstvo, pa tudi to, zakaj da pobijamo mi njih nasprotovanje stremljenju k cirilometodijski cerkvi.

Naposled omenimo le še, da je č. g. Kralj *napačno* navedel jedno mesto iz „Sl. Sv.“ Str. 402, 6. vrsta spodej piše: „Zapad je poslal v sedanji dobi latinizatorje v boj, da bi vže v korenini *zatrli* to (cirilo-metod.) cerkev“. Mi pa smo pisali: „Zapad je poslal v sedanji dobi latinizatorje v boj, da bi uže pri korenini *zatrli to zavest*“ (namreč o pomenu cirilometodijske cerkve). To je vendar kaj drugega, nego pa, kar pravi falzifikovani citat č. g. Kralja. No, za naš odgovor ta falzifikacija ni odločilna, spominja pa nas na falzifikacije, ki jih je bil pred letom tudi jeden latinizator zagrešil proti Tržaški „Edinosti“, in sicer v „Slovencu“, katerih pa, da si prav hudih in pregrešnih, vendar ni popravil ne falzifikator, ne „Slovenec“. Take hude napake smo v slovenski publicistiki zasledili jedino med latinizatorji, in tudi to kaže, da ne rabijo poštenega orodja v polemiki. Tu dovolj o tem.

Uredništvo „Slovenskega Sveta“.



## Napredni položaj.

Iz Ljubljane, 4. avg. — „Die National-Clericalen überraschen ihre radicalen Gegner fort und fort durch neue, im Stillen vorbereitete Schöpfungen. Der Gründung des politisch-katholischen Vereins für Unterkrain mit dem Sitze in Rudolphswerth folgte eine solche für Innerkrain, und zuletzt wurde im Wallfahrtsorte Brezje bei Radmannsdorf ein gleicher Verein für Oberkrain gegründet.“ itd. Tako osvetljuje nemški list našim naprednjakom nevarni njihov položaj. „Die National-Clericalen über

raschen ihre radicalen Gegner fort und fort durch neue... im Stillen vorbereitete Schöpfungen...“ In naši naprednjaki? Nò, pri naši napredni stranki vlada, kakor se vidi, skrajna svetopisemska zadovoljnost, dasi izgubljiva vedno več tal pod nogami. Davno sem uže mislil spregovoriti resno besedo o naprednem položaju in splošno o razmerah v naprednem taboru, a še-le danes vspodbòdla me je k temu gorenja notica „N. Fr. Presse“ z dné 30. julija.

Kje pač tiči vzrok napredovanju — ako hočemo rabiti to besedo — „katoliške“ stranke na Kranjskem? V delu — v izborni organizaciji! In kaj je vzrok naši medlòsti? ... Tu naj naši napredni vodniki „Slov. polit. društva“ položé roko na srcé, in odgovori naj jim njihova vest! Nam, žalibog, nedostaje prave discipline, ali bolje, discipline skoro nič ni. Specijalno Ljubljansko Slovenstvo — kaj še-le naprednjaštvo — je sicer trdno, utrjeno pa vendar še ni, in zatò nas skrbi malomarnost in lehkomišljenost nekaternikov. Kakò je bilo vse drugače v Ljubljani še pred nekoliko leti! Tedaj ni bilo toliko narodnega mrtvíla. In zatò pozor — dokler je še čas! Koliko je pri nas „Slovencev“, „narodnjakov“ in „naprednjakov“, ki so le radi tega naši, ker jih je splošni tok potegnil za seboj; pripiha naj pa le rahel nasproten veter, nemške ali pa klerikalne gredice naj v prijazni jim sapici le nekoliko ozelené, in videli bodete na teh gredicah vse polno „naših“ vrabcev — kakor smo jih uže. Ali pojavi izza zadnjih dnij niso zadosti značilni? Deželo poplavlja nam klerikalni nalive, in ž njim procvita národna mlačnost — národní indiferentizem. Kam nas konečno dovede to? Vzbúdi se „Slov. polit. društvo“ — na delo gospòda, na delo!

Mnogo imam na srcu, a le nečesa se naj še dotaknem. „Trebá nam je še vedno navdušenja“, pišejo nekateri listi. Da, treba nam je navdušenja, toda ne za — besede (pa brez zamere!), ampak za resno delovanje. A kaka je z našim delovanjem? Pri nas se vsipajo besede, kakor „národnost“, „bratimstvo“, „národna zavednost“ itd. kar na kupe, v tem ko delujejo nasprotniki počasi, a vztrajno. Tu se skliče shod, tam se ustanóvi društvo. Ne mislite, da so taki shodi, kakor pravi neki list, brez vsakoršnega pomena — to je zopet tisto zloglasno prikrivanje resnice. Pri prihodnjih volitvah videla bo še-le napredna stranka, kakò je spala. Tedaj bode računala ona na zavednost slov. kmeta — tisto „zavednost“, kolikor je je, prikróji dotlej nasprotna gospoda s svojimi shodi uže po svoje, in o naši malomarnosti peli bodemo lahko tužne speve. Mi le preveč od daleč kritikujemo delovanje nasprotnikovo, ne da bi se na jednak način poskusili ž njim. Res, da se nam s stališča duševnosti nasprotna stranke ni treba báti, ker ima premalo misliljeljev, in ker je večinoma precej „omejena“, toda ne smemo prezirati njene agitatorske sile. Napredna stranka je neprimerno inteligentnša, a kaj pomaga vsa inteligentnost, ako se pa ne rabi! Naši stranki dozdevati se mi kakor dva dijaka: prvi je nadarjen, drugi precej zabit, prvi len, drugi priden, prvi propade, se izgubi — drugi doseže svoj smoter.

Vsi mi, ki simpatizujemo z napredno stranko, želimo, v pogledu na pretečo nevarnost, da uporabi svojo inteligentnost. Strankarstvo je sicer v malem narodu, kakoršen je naš veliko zló — toda kjer je uže tako zló, izvoli pameten človek manjše zló — in na-

predna stranka je v glavnih črtah vendar še najbolj podobna stari slovenski stranki, zatò pa simpatizuje ž njo večina izvenkranjskih Slovencev; saj je napredna stranka le nekaka bramba proti pretiranosti v verskih in mlačnosti v narodnih stvareh nekaterih gospodov. Katoličanstvo naš narod pač laže ohrani, nego pa svojo narodnost slovensko. Lepo svojstvo našega naroda je njegova vernost, katera pa precej nadkriljuje njegov narodni ponos, njegovo narodno zavest. Zakaj nam se je treba torej bolj bati? Pri sedanjih svetovnih razmerah moramo skrbeti zatò, da storimo narodu versko in narodno zavest jednaki! Ali kakò bomo vspesno to vršili, ako gospòda okolu „Slovenca“ nekako ironizuje baš vsako národno delo, ako v obče hoče prenesti vse le na cerkvena tla, ako ista gospòda samo radi ljubega Ljubljanskega občinskega zastopa in prihodnjih volitev za ta zastop koketuje z Nemci in se v ničemur ne strinja z napredno stranko samo radi tega, ker je stranka — napredna! Ali ni sosebno poslednje otročje najivno? Zato pa je prav, da se naša napredna stranka „konservativni“ stranki in njenemu škodljivemu delovanju odločno postavi po robu, dokler je taka, dokler se ne znebi nekaterih političnih otròk, in dokler pri njenih odličnih somišljenikih prevladuje mnenje, da je národnost — „ein Phantom“.

„Odločno postavi po robu“... toda gospoda napredna s samimi članki, osoljenimi z noticami, potovanjem morda med druge Slované, ne dosežete ničesar — treba je drugačnega delovanja. Nasprotnik naš bode sicer rastel in doseže morda celò svoj smoter, mi pa... Mislim, da spoznate opasnost! Naj „Slovenčevci“ še deset let takò delajo, kakor doslej, in mi takò spimo — ne bo v desetih letih niti Ljubljana imela sedanjega lica. Vem, kakega principa se držé. Denarja imajo dovolj! Koliko se vsak teden nabere za „kat. sklad“ — a za „družbo sv. Cirila in Metoda“ in za „Národní dom“? Srečni smo, če dobimo par koron! Kje je sedaj ona napredna požrtvovalnost, katere je takò živo potreba? Slavimo jo sicer, ponašamo se ž njò, a ona poleg tega, da je dosti sploh ní, ni vztrajna, dočim se požrtvovalnost naših nasprotnikov odlikuje s čudovito vztrajnostjo. In vendar njihova večina ne živi v ugodnejših razmerah!

Gospòda, pustimo prazne, bahate ali pa celò izzivajoče besede in rajši več delajmo. „Slov. polit. društvo“, kje si?! Organizujte se, gospòda, okolu njega, delujte, in ako nočete delati iz svoje moči, posnemajte vsaj one, da bodo naše moči vendar njihovim jednake in ne vedno manjše in manjše. Dobro bi bilo misliti tudi na splošno organizacijo Slovencev, ker z dosedanjim partikularizmom ne dosežemo dosti. In mislim, da bi bilo delo naših periferij vspesneje, ako bi se opiralo na organizacijo vseh Slovencev. Pred vsem pa se znebite dosedanjih predsodkov! Nič ne dé, če so naši pojavi (shodi itd.) pričetkoma neznamni — pričeti je konečno treba, sicer se napredni stranki pri sedanji njeni neodločnosti in popustljivosti odpré v kratkem na Kranjskem grob, iz katerega ne izleze takò kmalu, ali pa — sploh nikoli. Pisec tega dopisa gori za slogo, a ne za premirje samò od naše strani, v katerem umiramo! Naj se torej odpró oči na pristojnem mestu — dokler ni prepozno!

Dovč.



## Der Königssohn Marko.\*)

(Nastavak.)

Pet troheja, odmor na kraju stiha, diereza iza druge stope — je li već time u njemačkom prevodu pogodjen pjesnički govor (dikcija) hrvatskoga ili srbskoga izvornika?

Efekat u prevodu može biti ne samo *onolik, kolik* je u izvorniku, nego i veći. Da li može efekat u prevodu biti *onakav* (jednak, isti), *kakav* je u izvorniku?

Francez misli i čuti, želi i žudi, radi i djela, trudi se i muči, raduje se i uživa, tuguje i strada, smije se i plače, moli i psuje *drugacije* nego li Rus.

Kakav narod, takva mu pjesma. Pomisli si sliku, na toj slici tri narodna pjevača: u sredini grčkoga rapsoda, s desna mu germanskoga bardita, s lijeve strane hrvatskoga guslara. Razlikuju se stasom i uzrastom, nošnjom, kosom, čelom, licem, bradom, očima, pogledom,

instrumentima, uz koje pjevaju. Pjevaju? Da zapjevaju. mogao bi im zaviriti u srce, u dušu . . .

Hrvatska ili srbska narodna pjesma — tuj govorimo o formi — gladka je, veoma gladka. Oni, koji nisu toga znali do danas, neka doznaju danas. O tom će se uvjeriti najlakše, usporedivši par stotina njemačkih deseteraca s toliko deseteraca hrvatskih.

Što stvara tu gladkoću? — Hrvatsko-srbski deseterac razdijeljen je, kako smo pokazali i dokazali, odmorom iza četvrte slovke u dva diela: prvi dio — dva troheja, drugi dio — tri troheja. *Zadnja slovka ne samo drugoga diela* — to je važnije, jer je zadnja slovka drugoga diela zajedno zadnja slovka celoga stiha — *nego i zadnja prvoga svršuje vokalom.*<sup>110)</sup> To možemo smatrati pravilom.<sup>111)</sup>

Vino pije Kraljeviću Marko  
U svojem dvoru bijelome,  
Š njime pije ostarila majka.  
Kad se ladna ponapiše vino,  
Majka Marku tako besjedjaše:  
„A moj sinko, Kraljeviću Marko,  
Od kako si na noge ustao  
I britke se sablje dofatio  
I tvojega Šarca debeloga,<sup>112)</sup>  
Jesi li se kada prepanuo?“<sup>113)</sup>  
A veli joj Kraljeviću Marko:<sup>114)</sup>  
„Jesam jednom, moja stara majko,<sup>115)</sup>

Kad s' oženi vojvoda Janko  
Iz Budima, grada bijeloga,  
Milom šcercom od Budima kralja.<sup>116)</sup>  
Janko silne svate sakupio,<sup>117)</sup>  
Sakupio svata tri stotine,  
Mene, majko, metnu za djevera,  
Da mu budem djever u djevojk<sup>118)</sup>.  
Pa s' otale svati pokupismo,  
Put Budima grada opravismo,<sup>119)</sup>  
Dok smo, majko, došli u Budimu.  
Divno nas je kralje dočeka<sup>120)</sup>,  
Dočeka<sup>121)</sup> kralje i kraljica.

U tome nas glasi dopadoše,<sup>122)</sup>  
Da je Arap pute prosjekao,  
Da on čeka na drumu svatove,  
Da mu svati idu na mejdanu  
I mu dadu lijepu djevojk<sup>123)</sup>.  
Prepade se kralju i kraljica,  
A i nama milo ne bijaše.  
Lijepo nas kralje darivao,<sup>124)</sup>  
Svakom svatu, što za koga bješe,  
Mene, majko, ništa ne dadoše  
No za ruku lijepu djevojk<sup>125)</sup>.  
(Kad se Marko prepanuo, 1—35.)

Dade li se to pravilo provesti u njemačkom prevodu? Donekle — teško, sasma nikako. Zašto? U hrvatskom jeziku najmanje 2/3 rieči svršuju vokalom, u njemačkom niti 1/4.<sup>126)</sup>

Da li je K. Gröber, prevadjajući pjesme o Kraljeviću Marku, nastojao, da provede napomenuto pravilo, toga neznam: ali, i da jest, ne bi bio uspio, kako neće uspjeti nitko, budući je, kako smo malo prije rekli, nemoguće.<sup>127)</sup>

Gladkoća u njemačkom prevodu, po tome, nikako ne može biti tolika, kolika je u izvorniku. A iz toga, opet, prolazi, da u njemačkom ne može ni eufonija (miloglasje) biti tolika, kolika je u hrvatskom.

To da je tako, možete razvidjeti iz ovih primjera (da razjasnimo, o čem govorimo, ne mogu nam služiti primjerom nego oni njemački deseterci, u kojih je provedena *diereza iza drugoga troheja*).<sup>128)</sup>

\*) U predzadnjem broju 1. 2. 3. itd. ima. i prvi i drugi put, stojati iznad (ne izpod) crte.

<sup>110)</sup> Usporedi grčki i latinski heksametar, Nibelungswers, talijansku poeziju. — <sup>111)</sup> Ima iznimaka; stope, o kojih govorimo, dočinju suglasnicima *m, n* i dr. — U pjesmi „Kraljeviću Marko i Vilip Madžarin“ (u Gröberovu prevodu „Der Magyare Vilip“, str. 97—106) od 218 stiha ima ih s konsonantnim dočetcim zadnje stope 8, druge stope 21. N. pr.: Pa se hvale medju sobom kralji, koji ljubom, koji vjernom slugom; Ako li mu ja na vrata dodjem; To sam doš, da ti, pobro, kažem; Šuti bolan, Vilip Madžarine, Nit si junak, niti od junaka: Da ti vidiš Obilic Miloša, Da ti vidiš Relju od Pazara. — U pjesmi „Smrt Kraljevića Marka“ od 166 stiha ima ih s konsonantnim dočetcim zadnje stope 10, druge stope 19. N. pr.: Hoće jednom biti prema glavi, Ja-li mojoj, ja-li prema tvoj; Od dan' (čitaj: odan) do dan' nedjeljicu dana; Lakše, sinko, da ga ne probudiš; Ti 's ne bojiš na zemlji junaka, Već češ, bolan, umrijeti, Marko. — „Ženitba Kraljevića Marka“ ima 236 stiha, od kojih samo 16 s konsonantnim dočetcim zadnje stope (13 s dočetcim *m*). — <sup>112)</sup> V. zadnji broj. — <sup>113)</sup> *J* je na dočetcim sladak. — Slovo *j* drži se za najmekše, a ono je upravo duša ustroju našega jezika, njim se umekšavaju malo ne svi suglasnici, a čarobno je, kad se sdruži s glasnikom *o*; gdje ima

tuđjih rieči prema našim: mojoj, miloj, roj? *A. Veber-Thalčević* u razpravi „Ustroj ilirskoga jezika“. — <sup>114)</sup> V. op. 111. — <sup>115)</sup> V. op. 114. — <sup>116)</sup> V. op. 112. — <sup>117)</sup> V. op. 115. — <sup>118)</sup> V. op. 116. — <sup>119)</sup> *S* izgovara se lahko. — <sup>120)</sup> V. op. 119. — <sup>121)</sup> V. op. 111. — <sup>122)</sup> *Jelen* — ali: *jelen-a, jelen-u, jelen-a, jelen-e, jelen-u, jelen-om* (*m* izgovara se lahko — v. op. 111.) — *jelen-i, jelen-a, jelen-ima* (ili: *jelen-om, v. op. 111.*), *jelen-e, jelen-ima* (ili: *jelen-ih* — *h* se u mnogih krajevih ne izgovara), *jelen-ima* (ili: *jelen-i*). — *Velik* — ali: *velik-oga, velik-omu* (*velik-ome*), *velik-oga* (*velik-i*), *velik-i, velik-om* (v. op. 111) ili: *velik-ome, ili: velikomu; velik-i, velik-ih, velik-ima* (*velik-im*), *velik-e, velik-i, velikim-a* (*velik-ih*), *velik-ima* (*velik-imi*); *velik-a, velik-e, velik-oi* (v. op. 113), *velik-u, velik-a, velik-oi* i t. d. — *Imam* (v. op. 111), *imaš* (v. op. 119), *ima, imamo, imate, imaju; imaj, imajte* i t. d.; *imao, imala, imalo; imat ću* (čitaj: *imaću*), *imat ću, imat će, imat ćemo, imat ćete* i t. d. — *Ali: der Vater, des Vaters, dem Vater* i t. d.; *der Gatte, des Gatten, dem Gatten* i t. d.; *gross, des grossen, dem grossen; ich habe, du hast, er hat, wir haben, ihr habet* (*habt*), *sie haben; ich hatte, du hattest* i t. d.; *gebabt; ich zürne, du zürnst* i t. d.; *pfropfen, ich pfropfe, du pfropfst, er pfropft* i t. d. — <sup>123)</sup> V. op. 122. — <sup>124)</sup> V. u 9. br. konac.

Als dem König dieser Brief gekommen.

(Str. 12.)

Und so kann denn ich es auch nicht glauben.<sup>122)</sup>

(Str. 13.)

Wojwod Momtschil bricht nun auf zum Jagen.

(Str. 15.)

Und der König lässt das Schloss verwüsten,

Nimmt zur Gattin des Wojwoden Schwester.

(Str. 20.)

Und der Marko<sup>126)</sup> wurde so gewaltig

Wie sein Oheim, der Wojwode Momtschil.

(Str. 21.)

Aufgewachsen war die Maid im Käfig.

(Str. 31.)

Und die Diener führen ihm das Pferd vor.

(Str. 33.)

Meine Diener, eilt zum breiten Blachfeld!

(Str. 39.)

Marko sieht es, kommt dann zur Besinnung,

Lässt dem Milosch ruhig seinen Säbel.

(Str. 51.)

Und der Marko<sup>127)</sup> ist bei Gott barmherzig

Und voll Mitleid auch im Heldenherzen.

(Str. 61.)

Lieber möcht' ich ihren Tanz bewundern

Als bekommen tausend Gold-Ducaten.

(Str. 82.)

Und den Relja<sup>128)</sup> beide Augen blendet,

Beide Augen blendet und dann aussticht.

(Str. 88.)

Als der Relja<sup>129)</sup> von Bazar dies hörte,

Keine Antwort gibt er mehr dem Marko.<sup>130)</sup>

(Str. 96.)

Wie besprochen, so war's eingetroffen.

(Str. 118.)

Beide Pferde treffen mit der Brust sich,

Und die Helden fassen sich die Schultern.

(Str. 120.)

Marko springt jetzt auf die leichten Beine.

(Str. 134.)

Sag, was thust du, Kraljevišche Marko?<sup>131)</sup>

Warum stösst du mich herum im Zelte?

(Str. 164.)

Als er eintrat in die schwarzen Berge,

Schickt die Meute er zum Fuss der Berge.<sup>132)</sup>

(Str. 167.)

Du auch hättest meinen Zorn erfahren.

(Str. 167.)

So trinkt Marko<sup>133)</sup> volle fünfzehn Tage —

Bis kein Tropfen Wein in Stambul perlte.<sup>134)</sup>

(Str. 199.)

O Gebieter, o Stambuler Kaiser!

(Str. 206.)

Ja, das bin ich, Sultan, aber rostig.

(Str. 207.)

Eines Morgens war er aufgebrochen

Nach dem engen Katschamiller Bergpass.

(Str. 210.)

Nimmt die Kette aus der Satteltasche —

Schmiedet Marko<sup>135)</sup> nun in grimmes Eisen.

(Str. 219.)

Endlich kommen sie durch reinen Zufall<sup>136)</sup>

Bis zu einem grünen See der Berge.<sup>137)</sup>

(Str. 225.)

Du versündigst dir damit die Seele.<sup>137)</sup>

(Str. 239.)

Doch der Marko<sup>138)</sup> war schon längst verschieden;

Bitte Thränen weint der Proiguman.

(Str. 256.)

Ali i ostale stope (troheji) hrvatskoga ili srbskoga deseterca svršuju, većinom, vokalom.<sup>139)</sup> To, ako i nije ipak je važno, veoma važno, jer uvećava eufoniju.<sup>140)</sup>

Kada svanu i ogranu sunce,

Usta Marko na noge lagane

I prigruu čurak naopako,<sup>142)</sup>

A u ruku topuzinu težku,

Ode pravo kumu i djeveru

Te on njima dobro jutro daje:<sup>143)</sup>

„Dobro jutro, kume i djevere,

Oj djevere, kamo tvoja snaša,

A ti kume, kamo tvoja kuma?“

Šuti djever, ništa ne govori,<sup>144)</sup>

Progovori dužde od Metaka:

O moj kume, Kraljeviću Marko,<sup>145)</sup>

Sad su ljudi svakojake čudi,

Sad se nije ni našalit' s mirom.<sup>146)</sup>

Veli njemu Kraljeviću Merko:

„Zla ti šala, dužde od Metaka!

Nije šala rbrijana brada!

Kamo rebe brada jučeraanja?“

Još mu 'čase dužde govoriti,

Al ne dađe Kraljeviću Marko,

Mahnu sabljom, odkide mu glavu.<sup>147)</sup>

Pobježe mu Zemljiću Stjepane,

Stiže njega Kraljeviću Marko,

I njega je sabljom udario,<sup>148)</sup>

Od jednoga dvojicu ogradi.<sup>149)</sup>

— — — — —

Podiže se kita i svatovi,

Zdrav' odoše bijelu Prilipu.

(Iz ženitbe „Kraljevića Marka“.)

Da li se to dađe provesti u njemačkom prevodu? Na to smo već odgovorili, rekši, koliko rieči svršuje vokalom u hrvatskom, koliko u njemačkom.<sup>150)</sup>

Doch im Nebel hatt' ich sie verloren,

Sie verloren und nicht mehr gefunden.

(Str. 15.)

Wojwod Momtschil bricht nun auf zum Jagen.

(Str. 15.)

Diese wird dir ewig treu verbleiben,

Einen Helden, der mir gleicht, gebären.

(Str. 19.)

Ist es Donner oder bebt die Erde?

(Str. 22.)

Böse kreischt nun Marko, zieht den Säbel,<sup>151)</sup>

Haut zusammen alle sechzig Räuber.

(Str. 29.)

Marko reitet heim zum weissen Schlosse.

(Str. 30.)

<sup>122)</sup> V. opazku 118. — <sup>126)</sup> Kao u izvorniku. — <sup>127)</sup> V. op. 126. — <sup>128)</sup> V. opazku 127. — <sup>129)</sup> V. opazku 128. — <sup>130)</sup> V. opazku 129. — <sup>131)</sup> V. opazku 130. — <sup>132)</sup> V. opazku 118. — <sup>133)</sup> V. op. 131. — <sup>134)</sup> V. op. 132. — <sup>135)</sup> V. op. 133. — <sup>136)</sup> V. 134. — <sup>137)</sup> V. op. 136. — <sup>138)</sup> V. op. 135. — <sup>139)</sup> V. op. 110, 111 i 122. — <sup>140)</sup> V. op. 110 i 111. — <sup>141)</sup> Uzporedi hrvatsku

pjesmu talijanskoj! — <sup>142)</sup> Čita se lahko i gladko. — <sup>143)</sup> V. op. 111 i 122. — <sup>144)</sup> V. op. 142. — <sup>145)</sup> V. op. 113. — <sup>146)</sup> Čitaj po prilici: Sad se nije ninašalismirom. V. op. 11. — <sup>147)</sup> V. op. 146. — <sup>148)</sup> V. op. 147. — <sup>149)</sup> V. njemačke deseterce u Herdera i Schillera, slovenske u Cegnara i Pagliaruzia. — <sup>150)</sup> V. op. 122. — <sup>151)</sup> V. op. 126.



Und die Diener führen ihm *das* Pferd vor  
Mit dem reichen, goldgestickten Sattel.

(Str. 33.)

Komm *doch*, Schwester, komm *doch* stolze Rossa, <sup>152)</sup>  
Komm *doch*, Schwester, nach dem schlanken Tschardak.

(Str. 45.)

Und voll Wuth springt jetzt hinzu der Marko. <sup>153)</sup>

(Str. 51.)

Marko reitet noch ein wenig weiter.

(Str. 56.)

Bald *ich* komme, du in Gott mein Bruder!

(Str. 61.)

Lieber möcht *ich* ihren Tanz bewundern  
Als bekommen tausend Gold-Ducaten.

(Str. 82.)

Dreissig Köpfe hat er abgehauen.

(Str. 101.)

Selbst zur Kirche musst du blutig kommen?

(Str. 136.)

Denn es kann ihm wahrlich nicht geziemen,

Sich zu schlagen mit dem eignen Vater.

(Str. 179.)

Wenn auch immer hier der Weg vorbeiführt

Bei der Quelle zwischen beiden Tannen

Und er findet hier <sup>154)</sup> den Helden Marko, <sup>155)</sup>

Wissen mag er, dass der Marko todt ist. <sup>156)</sup>

Da u prevodu bude barem nekoliko one divne fonije, kojom se odlikuje izvornik, što se daje učiniti? na što treba paziti? česa se čuvati? Odgovor na ta pitanja bila bi duga razprava — preduga za „Slov. Svet“, koji izlazi po dva puta na mjesec, a imade sto zadaća. Odgovaramo, kratko, ovo: 1. Treba nastojati, da se provede vokalni dočetak *a*) zadnje i druge stope (zadnjega i drugoga troheja), *b*) ostalih stopa (troheja). Što je sub *a*, puno je važnije, nego što je sub *b* — v. prijašnje brojeve, v. prvi dio u današnjem broju. —

2. Kada se ne može izaći vokalnim dočekom (v. prvi dio u današnjem broju), treba paziti, da konsonantni dočetak ne bude tvrd; a da ne bude tvrd, valja da stope dočinju *a*) *jednim* konsonantom (koji se lahko izgovara, n. pr. n, l, s i t. d.), *b*) *dviema* konsonantima, koji se *dadu* lahko izgovarati. I tu je važnije, što je sub 1. *a*, nego što je sub 1. *b*. — 3. Treba se čuvati *dočetka od tri konsonanta*. I tu je važnije (najvažnije), što je sub 1. *a*, nego što je sub 1. *b*.

In dem Briefe hat er so gesprochen.

(Str. 9.)

Widosawa, <sup>157)</sup> Gattin des Momtschilo. <sup>158)</sup>

(Str. 9.)

Keine Brücke hat sie, keine Fähre. <sup>159)</sup>

(Str. 10.)

Früh am Morgen jedes heil'gen Sonntags.

Und den scharfen Säbel auch verderben.

(Str. 11.)

Unter Thränen spricht nun Jewrosima. <sup>160)</sup>

(Str. 16.)

Und der Marko <sup>161)</sup> wurde so gewaltig  
Wie sein Oheim, der Wojwode Momtschil.

(Str. 21.)

Doch auf Prilip donnern die Kanonen.

(Str. 22.)

Wenn wir morgen solches machen wollten.

(Str. 23.)

Als dies hörte Kraljewitsche Marko.

(Str. 28.)

Meine Diener, öffnet gleich die Thore!

Meine Diener, eilt zum breiten Bachfeld!

(Str. 38.)

Doch wenn du mir heute folgen wolltest. <sup>162)</sup>

(Str. 85.)

Da razjasnim, što je sub *b* (1., 2., 3.), ne navadjam novih primjera; ima ih dosti u tom i prijašnjih brojevih.\*\*)

(Nastavak dodje.)

Piredio dr. Trnoplesar.

## Gazela Tinici.

Vedno v srci sladek čut mi pravi, — da Te ljubim!  
Vedno v duši tajni glas šepče, da Te ljubim!  
Koderkoli po prirodi jasni grem, povsodi  
Veje mi srcá odmev nasproti, da Te ljubim!  
Celi svet, ki v raj cvetoč se mi je izpremenil,  
Odkar sije Troj mi cvet, svedók je, da Te ljubim!

In zahvalo, deva draga, da si mi prijazna,  
Peva danes vže Ti duša moja — ker Te ljubim  
In ker snivam noč i dan o Tebi, zvezdi moji,  
Ah, ki morda skoro mi zatoniš, ker Te ljubim!  
A naj tudi drugi zove Te nevesto svojo,  
Večno čulo nad teboj bo moje srce, — ker te ljubim!

Kámnoselski.

## Я не забуду никогда.

Я не забуду никогда  
Минуты сладкого мгновенья,  
И сладкого души волненья,  
Съ которымъ полюбилъ тебѣ!

Нѣтъ, никогда мнѣ не забыть,  
Какъ голову склонила ты  
На дубъ мою; меня любить  
Лишь ты хотѣла впереди.

Любить впервые трепетной душой:  
О сладкия мгновенья!  
Предстныя волненья,  
Расстались скоро вы со мною!

Фр. Целестинъ.

<sup>152)</sup> V. opazku 151. — <sup>153)</sup> V. opazku 152. — <sup>154)</sup> V. zadnji broj. — <sup>155)</sup> V. op. 153. — <sup>156)</sup> V. op. 155. — <sup>157)</sup> V. op. 126. — <sup>158)</sup> V. op. 157. — <sup>159)</sup> V. op. 154. — <sup>160)</sup> V. op. 158. — <sup>161)</sup> V. op. 160. — <sup>162)</sup> V. primjere u prijašnjih brojevih.

\*\* Opazka ur.: To prikazujemo onim, kojim je njemački jezik ljepši i sladji od našega.

## Iz poezij J. Stritarja.

## S r b i j i.

Srbija! iz srca globočine  
 Kličem, glas mi spremljajo solze;  
 Meč presunil ostre bolečine  
 Tebi, s taboj meni je srce!  
 Tvoji so sinovi pali v boji,  
 Bratom šli zastoj ste na pomoč;  
 Pali so! sovražnik divjajoč  
 V lepi zdaj razsaja zemlji tvoji!  
 Kakor divja zver mori in kolje,  
 Žen, otrok nedolžna teče kri;  
 Gola je puščava cvetno polje,  
 Mesta so v pepelu in vasi.  
 Ti ponižana žaluješ, mati,  
 Svet te zasmehuje brez srca!  
 Ne ves! vest se zbujaj; del sveta,  
 Boljši del se jel je sramovati!  
 Po Evropi, čuj! se glas razlega  
 Svete nejevolje glas močan;  
 Do prestolov glas visokih sega:  
 Mir! dovolj trpel je kristijan!  
 Meč iz rok divjaku, ki mesari  
 Kakor volk, ki pride med ovce;  
 Polna je, prepolna mera že:  
 Zver človeku naj ne gospodari!  
 Srbija! ne toži, plemenita  
 Med narodi mučenica ti!  
 Sinov kri ti ni zastoj prelita,  
 Plodotvorna je mučencev kri!  
 O! nesreča tvoja je velika,  
 Pala Srbija si, — a s čestjo,  
 Trnov venec venča ti glavo,  
 A zelena vmes je lavorika.

Izvirnik.

## С р б и и.

Srbija! iz srca globočine  
 Kličem, glas mi spremljajo solze;  
 Meč presunil ostre bolečine  
 Tebi, s taboj meni je srce!  
 Tvoji so sinovi pali v boji,  
 Bratom šli zastoj sč na pomoč;  
 Pali so! sovražnik divjajoč  
 V lepi zdaj razsaja zemlji tvoji!  
 Kakor divja zver mori in kolje,  
 Žen, otrok nedolžna teče kri;  
 Gola je puščava cvetno polje,  
 Mesta so v pepelu in vasi.  
 Ti ponižana žaluješ, mati,  
 Svet te zasmehuje brez srca!  
 Ne ves! vest se zbujaj; del sveta,  
 Boljši del se jel je sramovati!  
 Po Evropi, čuj! se glas razlega,  
 Svete nejevolje glas močan;  
 Do prestolov glas visokih sega:  
 Mir! dovolj trpel je kristijan!  
 Meč iz rok divjaku, ki mesari  
 Kakor volk, ki pride med ovce;  
 Polna je, prepolna mera že:  
 Zver človeku naj ne gospodari.  
 Srbija! ne toži, plemenita  
 Med narodi mučenica ti!  
 Sinov kri ti ni zastoj prelita,  
 Plodotvorna je mučencev kri!  
 O! nesreča tvoja je velika,  
 Pala Srbija si, — a s čestjo;  
 Trnov venec venča ti glavo,  
 A zelena vmes je lavorika.

M. A. Lajurščik.

## С е р б и и.

Srbija! iz srca globočine,  
 Slezmy golosť prerывають жиѣ;  
 Rana otvorila se tebi široko,  
 Boli meč zadalj ee tebi!  
 Sinovia tvoja v boju ųje pali,  
 Daromъ братьямъ помогать пришли;  
 Pali! obšeny tvoji vrage,  
 Zemlju — raj že razorjat vamъ stali!  
 Dikii zverъ kolety i ubivaety,  
 Ženy, otrok nedolžnyhъ teče krovъ;  
 Vse polja, cvety uničujuť,  
 Derevenъ ųje nety, nety gorodovъ.  
 Uničennaja ty, maty, vse plačety,  
 Besserdčnyj svety rugeta!  
 Ne ves! svetъ probuđdaety:  
 Dobryj bratъ, styditysja načinaety!  
 Votъ, Evropa ųje zagovorila,  
 Gnybъ svjatoj v nej probuđdaety;  
 ųje ona prestolamъ zavonila:  
 Mirъ! vdy serdce sođrogeta!  
 Meč istorgnemъ jasniku krutoju,  
 Dikii volkъ vorvalas mež ovce,  
 Mužamъ pustъ nastupity ųje konceť:  
 Ne obšnytsja bolъ zverju zloju!  
 Srbija! ųje ty ne pečalety,  
 Mučenyca mež narodami!  
 Sčastija zalogъ tebi dostalas —  
 Krovъ, prolitaja potokami!  
 Ty v nesčastij svoemъ vzdыхаety,  
 Pada Srbija — do bezъ styda,  
 Ty vnydomъ ternyomъ vnyčana,  
 Lavrami ego perepljetaety!

Фр. Целестинъ.



## Ž n j i c a.

Žela sem, žela zlato pšenico  
 V jasni poletni, vroči mi dan;  
 Čula v pšenici sem prepelico  
 „Pet pedi!“ mili spv njen droban!  
 Lani vesela tukaj sem žela,  
 V srci je cvet mi radosti raj!  
 Nisem si sreče večje želela:  
 Sreče sijal je radosten maj!  
 Snopje sosedov Luka je vezal:  
 Malo govoril Luka je moj.  
 Časi pa vendar se je odrezal,  
 Pikal, ko celi bčelin kak roj.  
 Smeha je bilo dosti za silo  
 V jasni poletni, vroči ta dan!  
 Vse je nas srečne, vse veselilo,  
 Ni me še plašil oblaček teman:

Žela pri nas je Reza bogata,  
 Dekle lepo in dekle zvito!  
 V selu je ona najbolj bahata:  
 Snubcev ima kar celo kopo.  
 Snubijo pa jo le bogatini;  
 Kaj bi pa revež mislil na njo!  
 Jaz sem le reva oholi deklini:  
 Ali je bistro njeno oko!  
 Videla je, moj Luka me ljubi,  
 Videla srečne moje oči,  
 In je sklenila, da me ne snubi,  
 Da mu srce za njo zagori.

Ona bogata, ona ohola  
 Z Luko največ, največ govori.  
 Vidi ošabnost njeno moj Luka;  
 Moje srce pa se ne boji!  
 Nisem za srečo svojo se bala,  
 Luka je moj se tiho smejal:  
 „Vem jaz predobro: vse je le šala,  
 Kdo bi jo resno — šalo jemal?“  
 Ali bogatstvo in pa lepota  
 Jela sta Luki motiti srce,  
 Jela slepiti ga je slepota,  
 Zvite besede in pa sladke.  
 Zvečer je na nebu oblak se prikazal,  
 V noči zalezal sum mi v srce.  
 Neba oblak vedrino je zmagal,  
 Sum pa srca zarodil gorje. —

Kmalu je bilo vse mi oči to:  
 Luko je vjela v zanjke svoje.  
 Biti ni moglo meni to skrito:  
 Jasnost ljubezen duši daje!  
 Reza je Luko mi omamila,  
 Le za zabavo, grešnica ta!  
 Ni ga in ni ga Reza ljubila,  
 Dekle oholo in brez srca!  
 Sreče ne more ona trpeti,  
 Če se še drugim mlo smehlja:  
 Ona jedina jo hoče imeti,  
 Da jej zabave nekaj vsaj da.

Bil je moj Luka čisto oslepel,  
 V zanjke se zvite hitro ujel,  
 Mene pozabil, pri njej le čepel:  
 Zviti, oholi vse je verjel.  
 Vedela je za mojo nesrečo,  
 In se smejala meni glasno.  
 Tu je našla zabavo največo,  
 Da je zmagala — res si lahko.

Kratek le mesec vsa je trpela  
 Pusta zabava Rezike ta.  
 Srečo je moja vso mi pojela  
 Pusta zabava Rezike ta!  
 Našla se druga, bolja igrača,  
 Stara se vrgla hitro na stran.  
 Ali se Luka k meni ne vrača:  
 Ljubi še njo, — čeprav goljufan!

Žanjem si sama zlato pšenico  
 V jasni poletni letosi dan.  
 Slišim otožno si prepelico:  
 Ne veseli me glas njen droban!  
 Hitro je, hitro sreča minula,  
 Tihe ljubezni svetli mi raj.  
 Vso jo brezdušna ona zasula!  
 Kdo jo odkoplje, da mi nazaj?!

## M a g l e.

Lagane, lagane, ali guste dizale se nad krajem, kud sam prolazio, i oko nije moglo dosegnuti u daljinu. Bog zna, koji čarobni prostor kriju mome oku — promislih i zaželih, da zasine žarko sunce i protjera te dosadne, lagane, guste magle. I sunce je zasinulo i magle se razpršile, a pred mojim se okom ukaza turobno zapašeno, sirotno seosko groblje . . . . .

Tako i u životu. Mi trgamo sve zastore i čeznemo za odkričem svake neizviestnosti i sveg nepoznatog, a kad ugledamo голу životnu prozu, aj kako bi rado, da nam lebde pred očima još one guste i lagane magle, te smo sanjali, da nam zastiru: *čar, raj i blaženstvo!*

R. Katalinić-Jeretov.



## Književno pismo.

(Konec.)

A. F. Benderev napisal je obširen članek: „Краркии статистически обзоръ Болгарии“. Najpreje daje obči pregled bolgarskih zemelj na balkanskem poluotoku. Vseh Bolgarov našteva 5,400.000, iz katerih le 2,500.000 živi v kneževini in vstočni Rumeliji. Pravoslavnih Bolgarov je 4,000.000, mohamed.-pomakov 375.000, katolikov in zjedinenih 45.000, protestantov do 5000.

Zanimiva je podrobna statistika Bolgarske, in kako je kneževina urejena. Po velikosti zavzema Bolgarija tam doli drugo mesto: prvo ima Romunska, tretje Grška, četrto pa Srbija. Od l. 1881.—1893. priraslo je vsako leto v kneževini 25.346, a v Rumelji 12.135. Ta prirast je jako velik, pisatelj trdi, največi v evropskih državah. Bolgarska razdeljena je na „okolije“, kneževina jih ima 57, a Rumelija 27. Po štetvi 1888. bilo je več možkih nego žensk. Statistika je pokazala, da je le 41% sposobnih za delo, t. j. v dobi polne snage (od 20.—60. l.), a v zapadni Evropi je okolo 50% možkih popolnoma sposobnih za delo. Nekaj čez polovico prebivalcev prideluje to, s čimur se hranijo ostali. Bolgarski govoré 1/2 prebivalcev, turški 1/3, grški 1·85%, ciganski 1·60%, židovski 0·75%. Tatarov je do 12.000 in živé večinoma v varnenski in silistrijski okoliji. Bolgarija je skoro čisto poljedeljska zemlja. Poljedeljev je 71·50% vsega prebivalstva. Okolo 40% je kulturne zemlje, ali obdeluje se popolnoma le 23·28%. Zanimivo je, da Bolgarija na človeka pšenice prideluje več nego ostala Evropa. Krompirja pa se prideluje jako malo. Vinogradov je bilo 1892. l. 96.000 ha. Vina pridelujejo 4,000.000 hektl. (V Avstriji tudi 4 mil., v Ogerski 6). Jako razvito je vrtnarstvo in sadjereja. Posebno znana in znamenita so rožna polja: iz rož dobivajo rožino olje; tudi tobaka prideluje se mnogo, tako, da ga izvažajo. Riža dobivajo vedno več. Lana in konoplje pa sejejo malo. Sena in krme za živino v obče pa je razmerno malo.

Po živinoreji zavzema Bolgarija med balkanskimi državami tretje, a med evropskimi četrto mesto. Le konj ima najmanje, ovac pa razmerno največ. Kokoši itd. ima B. mnogo, in torej tudi jajec, bčelarstva pa je malo, svilarstvo se množi.

Obrtništvo hira: ceni inostrani proizvodi ubijajo domači obrt. Rudarstvo se komaj začinja. Brzjavni, železnice in ceste še niso posebno razvite. Za kupčijo je zemlja jako pripravna: notranja trgovina pa ni tako važna, kakor zunanja, ki hitro raste od leta do leta. Vendar Bolgari še vedno več kupujejo v inozemstvu, nego prodajejo. 1/4 tovarov uvažala je Avstro-Ogerska, ki je za to kupila največ bolgarskih kož. Pisatelj misli, da se posebno razvija rusko-bolgarska trgovina. Jako zanimivo

so sestavljene razne skrizalke, tičočé se bolgarske trgovine. Finančni položaj bil je do 1885. leta jako povoljen. Ko sta se pa zjedini Bolgarija in Rumelija, začelo se je slabo gospodariti (str. 160): deficiti so navadni. Za to so posojevali posebno pri „Länderbanki“ ter žestoko izterjevali zaostale davke in nove nalagali. Proračun zjedinjene Bolgarije se je podvojil, t. j. sedaj plačujejo bratje Bolgari dvakrat toliko, kolikor so plačevali pred zjedinenjem. 1. januarja 1893. imela je Bolgarija drž. dolga 105,905.376 frankov.

Bolgarija ima jedno višo šolo s 3 fakultetami (pravno, istoriko-filologično in fiziko-matematično), 27 srednjih in specialnih zavodov, 4.193 ljudskih šol. Po zakonu bi morali vsi za šolo godni otroci učiti se, kar se pa tudi v Bolgariji ne vrši točno. Ministerstvo za prosveto trošilo je 1892. l. 5,140.985 frk., a 1893. l. je v ta proračun bilo postavljeno 6,756.401 frk. Prebivalstvo pa je za ljudske šole plačalo še posebe 1890. in 1891. l. 5,325.567 frk., v katero vsoto je vključeno vladine podpore 859.978 frk. Razmerno imajo protestantje največ šol, Romuni pa jih imajo najmenje. Židje imajo razmerno največ učencev.

Zanimiv je pregled raznih ver, njihovih cerkva in samostanov. Seveda je največ pravoslavnih.

Pisatelj hvali bolgarsko vojsko kot dobro urejeno. Na njo trošijo letnih 20 mil. frk., a na orožništvo še posebe 5 mil. frankov. Vojniška služba je obvezna za vse sposobne: služijo pa 10 let v redni vojski, 7 let v pričuvi, 8 v „narodnem opolčenju“. V mirni čas šteje vojska 2.096 častnikov, 450 junkerov (kadetov), 614 muzikantov in 35.468 drugih vojnikov.

Precej obširna je tudi razprava prof. K. J. Grota: „Михаилъ Горникъ“. Životopis je bil uže napisan, ko je pisatelj dobil glas o Hornikovi smrti. Za to uvodne besede izražajo iskreno, globoko žalost na to veliko izgubo. Pri nas se je uže lani pisalo o Horniku, ko smo praznovali z Lužičani 60-letnico prezaslužnega tega moža, a tudi letošnji „Dom in Svet“ (št. 8.) ima iz urednikovega peresa jako toplo pisan članek o M. Horniku in njegovem delovanju. Za to omenjam tu le malo o Grotovem članku. Pisan je ta članek s tako iskreno ljubeznijo in spoštovanjem, da mora delovati na vsakega, kdor ima na mestu srce in um. A pisal ga je iskren pravoslavni človek o katoliškem kanoniku!

Vrednost dobiva ta životopis tudi s tem, da podaje ob enem črto preporoda lužiškega naroda vsaj v glavnih potezah tako, da bi najrajši izpisal vse, ko bi bilo tu možno. Uže rano seznaval je H., da je ne samo Srb, marveč tudi Slovan, kakor tudi njegov mladi prijatelj slavni po tem Jan Neruda. V obče je Praga jako dobro

vplivala nanj. Gojil je vedno svetle nadeje gledé bodočnosti svojega narodiča in Slovanstva.

Sam urednik napisal je razpravo: „Новыя данныя къ исторіи охридской архиепископіи XVI., XVII., XVIII. vv.“ Pisatelj govori o novem gradivu, tičočem se ohridske nadškofije u XVI., XVII., XVIII. st. Nekaj ga je sam nabral, ko je potoval l. 1884. po Turški in na Afon, nekaj pa porabil teh virov, ki jih je izdala bolgarska vlada. Vse to je za strokovnjaka jako zanimivo, a marsikatera črtica zanima tudi nestrokovnjaka.

## II.

Ivan Byvalyj (G. Schwarz) zanimivo piše o Dunajskih slovanskih dijaških društvih. „Bukovina“ je prijazna Velikorusom, „Sič“ pa je, kakor vemo, ukrainofilska in je bila nekaj časa pod posebnim vplivom prof. Dragomanova, ter se navzela tudi socijalističnih idej (240 str.). Pisatelj trdi, da sedaj „Sičani“ spoznavajo počasi, da njihov separatizem ne vodi k dobri. Zanimiv je „Кружокъ студентовъ изъ Россіи“. Členi so mu skoro le Židje, ki seveda niso in nočejo biti Slovani. Bogata je srbska „Zora“. Žalostno je nasprotje med „Zoro“ in hrvatskim „Zvonimirom“, ki da se je posebno poostrilo po okupaciji Bosne in Hercegovine. Okolo 1885. leta je bolgarska vlada prepovedala svojim dijakom, da bi bili dalje člani kaknega slovan. dij. društva. Za to je nastal „Balkan“, ki pa goji dobre odnošaje z drugimi slovanskimi dij. društvi. Slovaški „Tatran“ pa je pri dijakih posebno priljubljen, pravi pisatelj. „Hrv. Zvonimir“ hvali za dober slovanski duh. „Slovenija“ živi vkupe s tem društvom, a tudi „Zori“ ni nasprotna. Zanimiva je trditev, da je v češki „Akad. spolek“ vpisano komaj 10% čeških dijakov. Poljaki imajo „Ognisko“ in „Polonijo“: v prvem so plemiči, v drugem „demokrati“.

Dva članka posvečena sta avstro-ogerskim Rusom. Tu slišimo tožbe, kako pritiskajo ta ruski odlomek, uvažajo iz političkih ozirov fonetiko in po mogočnosti cepijo narodne sile, bodi si med ogerskimi, bukovinskimi ali gališkimi Rusi. Vendar narodna zavest še ni ugasnila: posebno se hrabro drže gališki Rusi. Stavropigijska tiskarna in knjižarna dala je narodu po ceni ruske pisatelje (v izvorniku) Gogolja, Gončarova, Danilevskega, Dostojevskega, Žukovskega, Lermontova, Nekrasova, Puškina, Turgenjeva, L. N. Tolstega, t. j. če ne vsa dela teh pisateljev, vsaj neka. Zanimivo je, da imajo gališki Rusi na delnicah osnovane trgovine in zavarovalno društvo. Zanimiv je tudi bibliografski pregled za 1893. l. Prosti ljud se malo potujčuje, pač pa bolj gine rusko razumnštvo, posebno na Ogorskem.

Uže ime P. A. Rovinskega je porok, da je njegova: „Чернопорія въ 1893. г.“ dober spis. Lepo so opisani rodbinski dogodki v vladarjevi hiši, kakor tudi odnošaji s sosedi, posebno s Turško, s Srbijo in potem z daljnjo Rusijo, ki ne zabi svojih junaških bratov. Mnogo se trudijo za omiko bodočih duhovnikov in za cerkve v obče. Mladi Črnogorci jako hrepené po viši omiki, skoro malo preveč, da bi si poboljšali svoj socijalni položaj. Za kmetovalce osnovana je bila lani kmetijska šola in sicer v Podgorici, ter je vlada tudi drugače skrbela, da dobi mladih, izučениh poljedelcev. Zanimivo je, da so v Ulcinju srečno začeli sejati pamuk. Blagostanje raste, a z njim tudi zdravje. Literatura napreduje, pesništvo še bolj nego proza. Vse pa zatemnjuje vladar-pesnik, ki je tudi lani obogatil domačo literaturo s prekrasnim proizvodom „Песни и вѣла“, a „Балканска ца-

пица“ tiska se drugič, ki je uže prevedena tudi na ruski jezik. Za knezom-pesnikom stoji slavni pesnik Jovan Sundečić i dr. Med mladimi iztiče se posebno Roganović. V obče je literaturni pregled jako zanimiv.

Pismo iz Srbije prof. P. S. Srečkovića toži najpreje o gospodarski zavisnosti Srbije od Avstrije in zadolženosti Srbije. Tudi davki da so veliki. Zemlja je bogata, ali bogastva se malo izčerpavajo. Resnih knjig čitajo malo. Hvali pa pisatelj delovanje akademije. Stojana Novakovića dolži, da je zakrivil nered v cerkvenih stvarih, ki še sedaj ni odpravljen. Liberalna stranka da je prava narodna, a v radikalni da je mnogo prekućijskih elementov, katerim ni mari za srbsko državo in skupnost vseh Srbov, a nered da se množi: sposobne činovnike odstavljajo od službe iz strankarskih obzirov, javljajo se nesposobni in nepošteni. Vendar pa v obče vse tri stranke ljubijo Srbijo in njeno zgodovinsko zadačo: naprednjaki bi jo radi rešili s pomočjo Avstrije, radikalci iščejo v dobro ustrojeni (v smislu socijalizma) občini svoj vzor, liberalci pa da so prava slovanska stranka, hvaležni Rusiji za mnoge njene žrtve. —

„Bosnjak“ stavi si zadačo, da opiše Bosno i Hercegovino v 1893. l. v gospodarskem, političnem, literaturnem in cerkvenem obziru. Železnice in tvornice so se pomnožile, t. j. zida se železnica Janiči-Travnik-Spljet. Tudi rudarstvo se množi, ali domačini da imajo malo koristi od vsega tega: gubijo celo malo trgovino in obrt, ter jih izpodriva židovska konkurencija. Tudi kmetom da ni bolje. Literatura omejuje se na neke politične in zabavne časopise, kjer zagovarjajo bosenske, hrvatske ali srbske težnje. Gimnazije imajo tri. Srbi imajo nekaj svojih konfesijonalnih šol. Množi pa da se katoliška propaganda, a pravoslavni metropolit molče. —

A. K. Ljudskanov napisal je obširno razpravo o Bolgariji pred 1894. l. Pisatelj daje najprej kratek obzor notranjih dogodkov vladine politike ter prihaja na gospodarsko stanje, iz katerega vidimo, da dohodki uže več let ne pokrivajo stroškov, za to pa imela je vlada izterjati začetkom 1894. l. nad 13 mil. fr. od mrtvih, od ubogih in takih, ki so izginoli, ne ve se kam? Tudi Bolgarija se hitro zadolžuje: vlada troši brez pravega nadzora, a davki so večji, nego n. pr. v Franciji, trdi pisatelj. Poljedelstvo ne more prav vspevati: nalagajo na nje največa bremena, a malo se brinejo za nje, le oderuhi radi posojajo kmetom tudi za 45%. Za to so pa Bolgari začeli junaški — piti (str. 362). Pisatelj toži se, da tudi trgovina in obrt ne cveteta: uvažava se mnogo več, nego izvažava. Tudi notranja trgovina prihaja v tuje roke. Tujci v obče dobivajo vedno več gospodarskega vpliva, a narodno blagostanje pada (str. 865). Vspeva le jeden „obrt“ — tiskarstvo, a pismenih je iz vseh prebivalcev 10.71%. Spekulacija tu odločuje in napolnjuje Bolgarijo z malo vrednim tiskanim tovarom. (371. str.) Nezadovoljnost z vlado da je pomogla širjenju socijalizma, a uradniki in vojniki dobivajo dobre plače, posebno viši. Bolgarski činovnik more dobiti polno plačo, če stopi le po 15-letni službi v pokoj.

„Писъмо изъ Далмации“ razpravlja najprej o nesrečnem razdoru med „Srbi“ i Hrvati ter krivi Hrvate, a Srbe predstavlja kot liberalne predstavitelje slovanske misli v Dalmaciji: na njihovej strani da je tudi več katolikov, n. pr. Budmani, Rešetar, Zore, Kamenarović, Bersa. Toži se, da posebno kat. duhovščina širi neslogo, da pa je preprosti narod s Srbi dober. Za Gunduličev

spomenik da niso Hrvati nabrali ničesar\* (1?) T. zv. vinska klavzula da je pričiniła v Dalmaciji uže mnogo škode. Ta zemlja še nima nobene železnice. Nekí K. Vučković da je dal lani 160.000 gid. „Srpski matici“, ki se ima osnovati v Dubrovniku, a 50.000 za srbsko gimnazijo v Sarajevu. Z literaturno plodovitostjo pa da se 1893. l. ne morejo pohvaliti ni Hrvati ni Srbi v Dalmaciji.

Dva članka sta iz Hrvatske. D. P. piše o političnem položaju 1893. l. in lepo označuje glavne dogodke. S. pa je predstavil v kratki črtici sliko literaturnega življenja lanskega leta. Pisana je lahko in živo, ter vidimo, da pisatelj dobro pozna svoj predmet. Zanimiva je njegova opazka, da se v Hrvatski premalo dela za preprosti narod (nepismenih je 60%). Nadejamo se, da bodo podobni članki iz Hrvatske v bodočih letih „Sl. O-ja“ še popolnejši.

Jako zanimivo je pismo iz Istre: pisatelj toži se na naše nasprotnike, ki posebno ne trpé slovanskega bogoslužjenja. A tudi literaturno življenje ne more biti lepo razvito, ker še ljudske šole niso dobro urejene. Razvije so se pa v Istri in Primorju le dobro delujoče čitalnice in tudi posojilnice in druge zadrage, da oslobode ljud od gospodarske zavisnosti od oderuhov.

Članek „Slovenci 1893. l.“ ima političen in literaturni pregled. Želeti bi bilo treba, da bodo podobni članki preglednejši in točnejši, če tudi moram dobro voljo pisateljevo in tudi njegov trud le pohvaliti: saj brez njega bi ta knjiga članka o Slovencih najbrže ne imela.

Pismo iz „Slovačine“ čita se večinoma, kakor jedka satira na liberalizem, s katerim osrečujejo Slovake. Ta narod trpi jako mnogo, ali poguma še ni izgubil. Snuje se oža vez med Slovaki, Romuni in Srbi za občo obrambo narodnih pravic. Se ve da se lani literatura ni mogla razvijati vspešno. Podpirali so jo pa trije ameriški slovaški listi.

Pismo iz Prage povdarja, kako raste mladočeška stranka, a češko plemstvo se odtujaše narodu, a žali bože tudi Mladočehi niso čisto složni, realisti pa tudi ne delujejo za slogo. Oni so n. pr. proti kirilo-metodijevi cerkvi in pravijo, da ne bi bilo staročeške literature in jezika, ko bi bila zmagala ta cerkev. Kako najivna je ta trditev, pričajo literature pravoslavnih slovanskih narodov, ki morda niso imeli tako samostalnih starih literatur, kakor Čehi, ali so si za to bolje ohranili uslovja za samostalno kulturno in politično življenje, kar pač več vredi nego procvet staročeške literature. Realisti so tudi nasprotniki slovanske kulturne vzajemnosti, če tudi kažejo večkrat neko Janusovo lice, ki je obrneno hkrati proti zapadu in slovanskemu vstoku. Probudili pa so, posebno v mladeži, bolj trezno misel in energijo. Čehi osrečujejo še druge stranke n. pr. radikalci, socialisti in morda celo — anarhisti. V literaturnem življenju pogrešajo Čehi resne kritike. Zanimivo je, da pisatelj očita češkim učenjakom in kritikom, da se malo bavijo z zgodovino starega in srednjega veka svojega naroda in da nekako malo cenijo može slov. vzajemnosti, n. pr. Jungmana, Kollárja itd. Prof. Masaryk in Gebauer povdarjata, da je celi prepad med češko prošlostjo in sedanostjo, da ni literaturnih vezij med staročeškim in staroslovanskim jezikom. Drugi pa, n. pr. Menčík in

Vondrak branijo vpliv staroslovenščine na češki jezik in kulturo.

Pismo iz Moravske govori o narodopisnem gibanju v čeških zemljah. Priznaje, da je znanost pokazala izvirno slovansko kulturo med Čehi. To pakaže tudi narodopisna razstava 1895. l. Misel za to razstavo rodila se je na Moravskem, kjer se je najbolj gojilo narodopisje, če tudi je neposredno stavil predlog za tako razstavo še le l. 1891. v Pragi ravnatelj Šubert. Mestne narodopisne razstave bile so uže preje po čeških krajih, posebno na Moravskem. Ljud začinja spoštovati stare navade, pesmi, igre, nošnje, praznike. Celó učeni Nemci hvalijo posebno moravsko ornamentiko. Zanimivo je, da se na starih moravskih našivih vidijo neredko cirilske črke, a na mestni razstavi v Vyškovu bil je celo zvonček grada Brodeckeja s cirilovskim nadpisom.

Zadnji članek je zanimiv pregled najvažnejših del o romunski zgodovini i literaturi 1892.—1893. l. Napisal ga je G. P. Samurjan. Pisatelj posebno hvali 5. i 6. zv. Ksenopolove „zgodovine Romuncev Trajanove Dakije“, ter „Zgodovino Romuncev“ prof. Ureke (od 1787.—1800. l.) V obče pa vidimo iz tega pregleda, kako se lepo razvija romunska učena i lepa literatura.

\* \* \*

Iz tega pregleda si čitatelj sam lahko sodi o vrednosti te knjige. Mene je najbolj zanimal članek, kako sodijo sami Poljaki ob vzrokih propada svoje države. Žalimo da v „Sovr. letopisu“ ni poljskega glasu. Z urednikom nadejamo se tudi mi, da bode bodoči letnik še popolnejši. Za nas neruske Slovane pa bi bila zanimiva vsaj kratka črtica o ruskem življenju v obče in o najnovejši literaturi posebe. A slika slovanskega življenja, kakor jo daje ta zbornik, je pač skromna in ne more nikogar — plašiti.

Fr. Celestin.



## Lepa nedelja ruskega pravoveda na Zapadu.

Ну, Карлуша, не робѣй<sup>1)</sup>!  
Мы за умъ возьмемъ<sup>2)</sup>;  
И на улицѣ своей  
Праздника дождемся<sup>3)</sup>...  
Psevdo-narodna pesem.

Reči, o kojih govore mnogo, so ali jako znane, ali pa malo komu poznane. To je taka paradoksalna resnica, katero moremo smatrati aksijomom: o Rusiji mnogo pišejo, poznajo jo pa malo, kar mi danes hočemo dokazati primerom, kateremu po njegovi očevidnosti ne najdete lahko jednekega.

Leta 1866. i 1868. pojavili ste se v Kazanji dve knjigi pod zaglavjema: „Къ учению о правѣ добросовѣстнаго владѣльца на плоды“ i „Сепарація какъ способъ приобрѣтенія права собственности“. Obe učeni raziskvanji slišiti H. A. Кремлеву, bivšemu tedaj še mlademu učenjaku.

Ruska pravna nauka je truda (deli) N. A. Кремлева kar prezrla, ruska kritika pa si je celó pozvolila nadrogati se nad mladim avtorjem i nagovorila mu je

\* Iz Zagreba nam pišejo, da so tudi Hrvatje nabrali za Gunduličev spomenik: Op. uredn.

<sup>1)</sup> робѣть — bojati se; <sup>2)</sup> взяться за что — poprijeti se česa; <sup>3)</sup> дожждаться чего — dočakati, učkati si česa.

celo kopo predrznih neleplic, o kojih javno svedočijo stranice „Žur. Min. Just.“ N° 12, str. 650—652. Zgodilo se je pa vse to se ve da po vzrokih, nad kojimi se je uže dalnovidni prorok-pesnik tako grenko smejal:

„Се, отъ запада грядеть царь природы...“

И изумленные народы

Не знаютъ что начать —

Ложиться спать или встать.“\*)

L. 1887. pa je izšel 41. zvezek Glückovih „Commentare“; uredil ga je profesor Čihlarž, bivši tedaj še v Pragi. Med drugo tvorino je v rečenem zvezku tudi razprava samega urednika „O pravu vestnega vladelca na plode“; *konečni izvodi te razprave so pa tisti z izvodi raziskanj N. A. Kremljeva, razlika je le vnanja: prof. Čihlarž le nekoliko slabeje zagovarja svoje trditve, nego pa N. A. Kremljev — svoje*. Ta je namreč zgodovinskim potom dokazal, da i pravovedi i prakтика klasičnega prava priznavajo za vestnim vladelcem pravico na vse plode reči, s katero je razpolagal na svoje potrebe, bodi si, da jo je uporabil, ali ne — bez razlike.

Ko so nemški pravovedi zvedeli o razpravi profesorja Čihlarža, udarili so prav družno v svoj oprekelj, zatronbetali so v jerihonska trobala, da je takoj ves „Reich“ zadronel od te godbe. Prof. Čihlarža so takoj zasipali častitkami. Znameniti nemški civilisti à la prof. Eck zagnali so prof. Čihlaržu slavnostne himne, t. j. pisali so kritične razbore, podobne slavopetju. Avtorja takih „novih“ izvodov so precej povzdignili do nebes, prof. Čihlarž je postal juridičnim svetilom: „Превыше облака ходячаго, выше льса стоячаго“ — kakor pravijo stare ruske biline o svojih bogatirjih (velikanih).

Koncem preteklega leta pa je prišel v Berolin mlad ruski jurist *Sergej Nikonov* izučevat rimsko pravo. G. Nikonovu se je takoj čudno zdelo, ko je zapazil, da so izvodi o tistem vprašanju *nemškega profesorja takisti, h kakoršnim je došel pred 20. l. ruski učenjak-pravoved*. G. Nikonov je napisal o trudih N. A. Kremljeva razpravo, katero je predjavil znanemu romanistu (strokovnjaku rimskega prava) Beroliske univerze — *prof. A. Pernice*, da bi jo ta pregledal. G. Pernice je kar strmel, ko je zvedel, da je ruski pravoved pred 20 l. do nemških profesorjev-juristov razvozlal tako pravno vprašanje, nad kojim so si Nemci zaman tako dolgo belili svoje glave. Obljubil mu je g. Pernice takoj, da v drugem izdanju svojega „Labeona“ porabi Nikonov referat o Kremljevih delih, a sam g. Nikonov se je vzel za pero i je sploh potom novinarstva začel znaniti nemške pravovede z ruskim juridičnim slovstvom ter jim dokazal do očevidnosti, kako so se motili, ko so menili, da je ruska pravna veda še le v plenicah, podobno japonski; kajti Ruse zapadni modrijani-prenapetneži pogostoma slikajo (primerjajo) z Japonci v kulturnih obzirih; kako ceno imajo podobne slike, jasno kaže naš slučaj, v kojem je „die deutsche Wissenschaft“ odstala (zaostala) od „ruskega barbarstva“ na celih 20 let.

Relata refero — snov svojemu poročilu vzeli smo iz pisma samega g. Nikonova, pripovedajočega v štev. 6567 „Nov. Vr.“ podrobno fakta, quae infecta fieri nequeunt. Začetkom marta izdal je S. Nikonov svoj doklad o trudih g. Kremljeva posebnoj knjižici, katera je

\*) Glejte, od zapada gre car prirode (solnce, prosveta) ... I začudjeni narodi Ne vedo, kaj bi začeli — Bi li legli spat ali bi vstali. NB. Ne vsi razumejo te kitice Puškina tako, kakor jih razumemo tukaj mi. Idem.

pa koncem maja uže izšla drugim izdanjem (natisom) S. Nikonov dobil je od mnogih nemških pravnih svetil pisma, v kojih mu častitajo, da je tako udačno (srečno) otel čast svojega zemljaka, da je seznanil nemške pravovede s takimi deli ruskih juristov, *katera bi vsakemu zapadnemu pravnemu svetilu mogla biti le na čast i slavo*.

Med profesorji, častitavšimi g. Nikonovu, beremo imena Eisele, Regelsberger, Ubbelohde, Oertmann etc. Med njimi je tudi ime samega prof. Čihlarža, *koji odkrito priznava toistvo (identičnost) svojih izvodov z izvodi gosp. Kremljeva*. Isti g. Čihlarž sklepa svoje pismo k g. Nikonovu nekoliko melanholično ter prideva k zahvali g. Nikonovu i pohvali g. Kremljeva: „Es giebt nichts Neues unter der Sonne, Alles schon da gewesen!“

Ta slučaj je žalostna, pa nujna posledica one raznice v položaju vede i učenjakov, katero vidimo pri nas i na Zapadu, modruje gosp. Nikonov na koncu svojega pisma. Tam zorko sledé za vsemi proizvodi literature, cené jih po starem pravilu: suum cuique; tukaj naha-jamo indiferentizem ne samo občinstva, no i učenjakov k vsemu novemu, ne dobivšemu si na Zapadu naučnega patenta. Trebalo je dveh slučajnostij (naključeb): da so na Zapadu pa le našli to, kar je bilo pri nas uže najdeno pred 20 l., i da so Nemci zvedeli o trudih g. Kremljeva od tretjega lica — *da bi tandem aliquando veda oddala ruskemu učenjaku to, kar mu gre po vsej pravici*.

Nekako tako meni g. S. Nikonov o vsebini svojega poročila. Nam pa se dozdeva, da je taka sodba o ruskem občinstvu i naučnih ljudeh nekoliko prehuda; vsaj to pa je resnično, da precej boleha nekakim anahronizmom. Pač pa še ni zavsem izgubil svoje veljave starodavni bojarški glas: „У насъ любятъ дѣло или ненавидятъ“, смотря \*) не по дѣлу, а по человѣку, который его дѣлаеть“. No naj bode kakor koli, jedno je bezsporno (gotovo): И на нашей улицѣ бываетъ праздникъ.

Božidar Ivorcov.

## Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха

Minister nar. prosvete razslal je okrožnico popčiteljem okrogov, da bi selske šole po možnosti širile med kmeti gospodarsko znanje. Priporoča za to šolske vrte kot posebno udobno ali prikladno sredstvo.

Ker so bankirji večkrat varali lehkoverno občinstvo, ustrojila je sedaj vlada nadzor nad njimi. Finančni minister sme zahtevati od bankirjev in menjalcev poročila o njih delovanju. On sme dalje pregledati njih knjige ter sme po tem prepovedati prodajo takih papirjev, s katerimi se lahko slepari in neke druge podobne operacije.

V „Russk. Vestniku“, julij t. l., razpravlja Verax pod naslovom: „Современіе вопросы I.“ „За что убили Карно?“ Pisatelj najpreje pobija ono slepo vero v napredek, katero imajo liberalci, radikalci, socialisti in anarhisti, pa jo je uže tudi K. Leontjev posebno strastno pobijal. Ludovika XVI. gnala je na smrt zmagonosna bourgeoisija, a proti njej vzdignil se je morilec Carnota, kot predstavitelja tega meščanstva. Proti tretjemu stanu vzdignil se je četvrti, in po pisateljevi misli zmaga oni stan, kateri bode imel — več glasov, ako se zapadna Evropa ne odreče od demokratičnega načela. Za sedaj pa vlada parlamentarno načelo večine glasov, če

1) sovražijo; 2) gledé.

tudi vemo vsi, da so pametni ljudje povsodi — v manjšini. Vlada in njen glavar (predsednik republike ali kdo drugi) pokoravajo se slučajni večini. Tako je delal tudi Carnot. Pisatelj misli, da bi v zapadni Evropi morali boriti se proti socializmu, če hoče vdariti anarhizem, da pa je to morda uže prekasno. Drugega sredstva proti anarhiji pisatelj ne vidi.

Лирическая стихотворения А. Фета. В двух частях. Спб. 1894. — V tem izdanju so pesmi, katere ima izdanje Soldatenkova, in pa pesmi, katere so bile tiskane pod naslovom: „Вечерние огни“. Tiskano je na sredstva pokojnikove vdove, a uredil je je veliki knez Konstantin Konstantinovič, predgovor pa je napisal N. Strachov. Te pesmi niso plod dolgega premišljevanja, marveč pesniškega navdušenja, ki se takoj izliva v pesmi. Pesnik je imel, kakor pravi Strachov, čisto, dobro, prostodušno srce. Zanimiv je pesnikov odnosaj k velikemu knezu Konst. Konstantinoviču: ta mu je bil poslal 1886. l. knjigo svojih pesmij in pismo. Od tedaj sta si dopisovala, kar je jako veselilo pesnika.

Основная причина крестьянского нестроения. I—VI. Князя А. Д. Оболенского. (Русский Вѣстникъ. Июль. 1894.) — Pisatelj misli, da je korenina zla v stanju kmetov v nedostatnosti in nejasnosti državlanskega zakona za kmeta. Kmet n. pr. ne ve, ali si sme izbrati po volji delo, iti, kamor bi hotel, ali pa mu to sme prepovedati gospodar, ki morda ni niti njegov oče, samo zato, ker tako hoče; ruski kmet dalje ne vé, je li imetek njegov, ki ga dobiva, ali pa pripada celi hiši? Ne ve, je li on naslednik po očetovi smrti, in je li sploh kako nasledstvo? Nejasno mu je tudi, da li mu smejo vjeti njegov delež, česar tudi oni ne vedo, ki ga jemlje. Po zakonu gospodar ne bi smel posamičnikom braniti, da se razidejo. A faktično on to mora, ker brez ljudij gospodariti ne more in ne more izpolnjevati, kar država zahteva od njega. Torej bi moral zakon točno označiti, kaj je kmetsko gospodarstvo kot jedinca, v kateri živé členi, ki večinoma sestavljajo tudi rodbino. Zakon bi moral nadalje določiti, ali ima ruski kmet osebno lastništvo. Običajno pravo ne priznaje osebnega imetka, temveč rodbinski. Gledé nasledstva, dedščine, zakon za ruske kmete naravnost priznaje običaj. To običajno pravo pa je večkrat nejasno. Člen selske občine le uživa svoj delež, zemlja pa je lastništvo cele občine. Zakon pa priznaje privatno lastništvo zemljišč za temi, ki so odkupili ta zemljišča. Torej bi se ne moglo govoriti ob občinskem pravu glede posesti zemljišč, ko bi se odkupili vsi kmetje. Kmetje pa se ne menijo za to, marveč se držé svoje občinske posesti tudi po odkupu. Zakon od 8. junija 1893. pa skuša ustanoviti neki pravni red v tem področju. Pisatelj meni, da se ruska občina ohrani, ali pa tudi ne, za sedaj pa da je treba omenjene in druge netočnosti urediti jasnim zakonom, in sama država naj prevzame izučevanje narodnih pravnih običajev ter jim zakonom dá ta pomen in značenje, katero bi bilo kmetu koristno. Pisatelj pač tu misli, da bi se narodni pravni običaji proučavali in porabili nekako tako, kakor jih je porabil prof. B. Bogišić v znanem črnogorskem zakonu. Daj Bog Rusom srečo pri delu največe narodne in državne važnosti!

C.

**Cerkovne.** Najviši duhovni učni zavodi v Rusiji so duhovne akademije, katerih so 4, v Moskvi, v Kijevu, v Petrogradu i v Kazanji; kajti pri ruskih vseučiliščih ni bogoslovskih fakultet, kakoršne so pri zamejnih. Kakor poročajo cerkovni listi, okončilo je letos v rečenih 4 duhovnih akademijah polni tečaj bogoslovskih nauk 193 pitomcev. Najbolj mnogobrojna je bila Moskovska akademija, katera je dala 64 pitomcev, najmanje pa je bilo učencev v Kazanski akademiji. Iz čisla 193 akademikov okončalo jih je svoje nauke 164 z učeno stopinjo „кандидата богословия“, ostali pa z zvanjem „дѣйствительнаго студента“. 8 najgorših kandidatov je ostalo pri akademijah kot bodoči profesorji duhovnih akademij.

V Kijevski škofiji uvedli so tek. l. obvezno zavarovanje vseh

cerkva i vseh cerkovnih poslopij na načelih vzajemnega zavarovanja. Kolikor je nam znano, je to prvi primer svojega roda, se ve da primer prelep i prekorišten; kajti istinito ruskih zavarovalnih društev še do sedaj v Rusiji ni, zasnovali so „Москва“, pa „zavarovalni kagal“ jo je zadušil — vsemožnoj nepravdij i krivdij . . .

U Rusiji je mnogo bogougodnih beatstev (bratovščin), katera prav uspešno delujejo za razširjenje pravoslavja med inoverci. Tambovsko-kazanska bratovščina Matere Božje spreobrnila je minolega leta 120 inovercev, Vladimirska sv. Aleksandra Nevskega 150. Kijevska sv. Vladimira 162. Te bratovščine so navadno bogate, torej pa tudi cerkve zidajo, kjer jih je premalo, a ljudske šole izdatno podpirajo, pa tudi svoje snujejo, če nedostaje drugih. Sredstva zbirajo vsenarodno, celó po cerkvah.

V Arhangeljski guberniji je selo Kurostrov. V tem selu je prestara kamena cerkev, v kojoj je slavni M. V. Lomonosov, prvi resni ruski učenjak 18. v., prejel sv. krst, je čital cerkovne molitve, je peval svete psalme, to se pravi — je ministroval pri službi božji, ko je bil še fantek. Ta cerkev je začela od starosti rušiti se, farani pa je na svoje troške popraviti ne morejo, so preubožni. Obrnili so se torej k vsemu ruskemu pravoslavnemu narodu za pomoč, katero se ve da dobijo, kakor so jo dobili pred 2 l. za Lomonosovo bukvarno, kajti odlična črta pravoslavja je bila i je še sedaj: Jeden za vse, vsi za jednega.

„Православное миссионерское Общество“ osnuje letos na krajnjem severu 2 misijonarski šoli: jedno v Kaninski Tundri za Samojeđe Mezenskega okraja, drugo pa v Lovozersku Kolskega ujezda za Loparje. Inicijativa v tem dobrem delu je pa Arhangeljskega škofa, kateri se mnogo peča s prosveto malikovavcev svoje škofije. Razun tega pa je iz podobnih dejstvij vladinih i cerkovnih vidno, da se je Rusija začela zanimati za svoj sever, kakor to zahtevajo nujni državni interesi.

V Jenisejski škofiji je selo Dudinka. V tej Dudinki zgodil se je nedavno velik čudež. V tej Dudinki i okolo nje živi 70 Samojedov, t. j. cela orda (kardelo) s pridevkom hantajska. Vse te Samojeđe je spreobrnil v pravoslavje i okrstil premarljivi duhovnik Repjev. Samojeđi so neki jako trmast narod i se držé poganstva „зубами и ногами“, kakor pravijo Rusi. A kaj takega dosedaj še pač nikdor ni slišal, da bi opravoslavila se kar cela orda.

25. septembra t. l. bo 100 let, kar so osnovali pravoslavno ameriškansko cerkev. Sv. sinod je naročil ameriškanskemu pravoslavnemu škofu, da bi stoletnico opravljali praznično. Ta praznik bo trajal 2 dni: 24. septembra bodo črne maše i obhajila po umrlih očetih i bratih Aleutske škofije. 25. septembra pa bo svečenje vode, liturgija, hod ali procesija i praznična večernja.

Božidar Tvorcov.

## OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

**Boj za slovenske šole v Trstu.** Slovenski rodoljub in odvetnik dr. Gregorin vložil je v imenu proslincev za slov. osnovne šole v mestu Tržaškem utok na ministerstvo proti odloku primorsk. c. kr. namestništva, katero je prošnje odbilo iz razlogov, katere smo navedli zadnjič. Utok je jako obširen in dobro zasnovan; opira se pa na statističke podatke o ljudskem šolstvu v Trstu in njega okolici ter zahteva prepotrebnih slovenskih šol s stališča zakona, pravičnosti in pa tudi praktičnosti.

Občni zbor družbe sv. Cirila in Metoda se je 7. t. m. v Novem Mestu sijajno zvršil. Došlo je obilo udeležnikov iz Štirске, Kranjske in Primorske in tudi

iz Koroške. Dolenjci so skupščinarje kaj prijazno in oduševljeno sprejeli. Po sv. maši je predsednik Tomo Zupan otvoril skupščino, pri tem kazal, da je posel ogromno narasel odboru, tako da ga njegovi člani poleg stanovskih dolžnostij zmagujejo le težavno. Zatrdil je, da vsi člani vodstva delujejo složno in jedino; taki hočejo ostati tudi v bodoče, vneti za vero, cesarja in domovino. Družbeni tajnik g. A. Žlogar je natanko poročal o delovanju. Sedaj šteje družba 129 podružnic in blizu 12.000 členov, med temi 140 pokroviteljev in pokroviteljic. Ženstvo je tudi prošlega leta delovalo vstrajno, z besedo in požrtvovanjem. Poročevalec se nadeja gotove zmage, odkar so stopile žene in dekleta v vrsto narodnih bojevnikov. Družba vzdržuje sedaj 11 narodnih zavodov, šol in zabavišč, ter vzgaja tisoče slovenskih otrok po jedino pravih pedagoških načelih. V Velikovcu prične se spomladi 1895. zgradba prve slovenske šole na Koroškem, zabavišče pa se otvori v Mariboru morda še letos. Okolo 14.000 knjig je razdelila družba ob periferji slovenski. Podpore je dobila družba od dež. zastopa kranjskega 1000 gld., od mestne občine Ljubljanske 500 gld. Čvrsto so družbo podpirali slovenski časniki, sosebno „Slov. Narod“. Poročevalec je rekel naposled: „Mi branimo le svoje in ne krademo tujih otrok. Borimo se za ideale ter ne zaslužimo preziranj naših nasprotnikov“. Namesto zaviranega blagajnika, g. dr. Vošnjaka, je poročal odbornik g. Ant. Koblar o družbenih računih za 8. društveno leto. Dohodkov je bilo 17.859 gld. 37 nvč., troškov pa 16.324 gld. 30 nvč., in sicer: za družbine šolske zavode v Trstu in okolici 6.616 gld. 66 nvč., za družbine šolske zavode v Gorici in okolici 3.300 gld., za š. vrtec v Celju 320 gld., za narodno šolstvo na Koroškem 1463 gld. 79 nvč., podpore podružnicam 656 gld. 97 nvč., tisk družb. knjig 252 gld. 96 nvč., vezanje, razpošiljanje družb. in drugih knjig 818 gld. 95 nvč., za dijaške kuhinje 50 gld., nagrade pisateljem 50 gld., nakup molitv., učnih in zabavnih knjig 1095 gld. 94 nvč., nakup stavbišča za šolo v Velikovcu 1250 gld. in razni troški 478 gld. 30 nvč. Prebitka bilo je 1535 gld. 7 nvč.; imetje družbe znaša sedaj 16.232 gld. 6 nvč. G. Koblar je rekel, da družbin denar je ves pošten slovenski denar, med katerim ni ne rublja, ne marke, v tem ko je nemški Schulverein dobil iz Velikonemčije 54.000 marek, od katerih se je odločilo 2000 marek za ponemčevanje slovenskih otrok v Velikovcu. Vendar pa se nam ni treba bati nikogar, ako smo složni; zato je govornik opominjal: „Ne pustimo strankarstva v naše vrste in delajmo skupno za vero in narod slovenski“. — Izstopivši člani iz odbora so se zopet per acclamationem izvolili. S tem se je zborovanje zvršilo, sledil je skupen obed, potem izlet na kmetijsko šolo na Grmu, zvečer pa koncert.

**Društvo „Radogoj“** imelo je dne 28. m. m. svoj I. redni občni zbor v Ljubljani. Obče znan je plemeniti namen tega društva: podpirati ubožne dijake in dajati jim brezobrestna posojila, koje poplačajo, ko pridejo do kruha. V Slovencih se je jako hitro spoznala velika važnost tega društva, kajti v kratki dōbi svojega obstanka ima društvo uže nad 34.000 koron ustanovnine. Koncem prvega leta svojega obstanka imelo je to društvo 3 častne člane, 138 ustanovnikov in 46 rednih članov. Podpore potrebnim dijakom izdalo je društvo v tem letu 2332 koron. Nedotakljive ustanovnine in vpisnine imelo je v tem letu 34.132 koron,

letnih doneskov, darov itd. pa 2521 koron. Č. g. Ivan Hribar ima tudi pri razvijanju tega društva velike zasluge, sosebno s spodbujanjem rodoljubov, da odmerjajo darove in vsote važnemu društvu.

**„Družba sv. Cirila i Metoda za Istru“.** Odbor družbe se v posebnem pozivu obrača do *Hrvatov in Slovencev* za nadaljnjo podporo in po prenatrenjenih pravilih tudi do žensk: „Mi se s toga obračamo ovim koli na svjestne Hrvate in Slovence, toli na svjestne *Hrvatice i Slovenke* navlastito u Istri, da snuju podružnice svuda, gdje ih ima najmanje 20, te da prema pravilom podružnica promiču svrhu družbe, toli plemenitu i toli domoljubnu; a braću Hrvate i sestre Hrvatice u obće svih po hrvatskih zemljah i svuda, gdje vas ima, molimo, da nas i nadalje sve izdašnije podupirate, bilo začlančujući se v podružnice, bilo pošiljajući prinose na podpisani odbor“. (Sedež je v Opatiji).

**Slovensko katoliško akadem. društvo „Danica“ na Dunaju** je konečno vendar potrjeno. Prvotno odločbo, s koje so se bila zavrgla pravila tega društva, češ, da imajo društvene barve demonstrativen značaj, ovrгло je ministerstvo. Ta ministerski odlok je utemeljen v cesarskem reskriptu izza leta 1848., koji priznava belo-modro-rdečo trobojnico kot deželne barve kranjske dežele, in baš te barve so društvene barve „Danice“.

**Gledališka šola „dramatičnega društva v Ljubljani“** se otvori 16. t. m. Namen šoli je, da se gospodine in gospodje izobrazijo za gledališki poklic, in se tako zagotovi slov. odru naraščaj in stalno osebje; potem da se igralske moči še popolnijo v izobrazbi, in naposled da se tudi širši krogi morejo izobraziti sosebno v umetnosti slovenskega govora in deklamacije. Pouk je brezplačen.

**Resolucije zastopnika Spinčića**, katere je v Zagrebu predložil sestanku stranke prava, in katere je poslednji sprejel jednoglasno, so naslednje: 1. Sakupljeni pristaše stranke prava proglašuju klub stranke prava u Zagrebu, kojega dosadanji rad odobravaju, maticom stranke prava i vođjom jedinstvene akcije u čitavoj otačbini, dočim se klubovom u pojedinih pokrajinah hrvatske države prepušta, da udese svoj rad onako, kako drže, da je najshodnije prama programu stranke prava. 2. Sakupljeni pristaše stranke prava hvale i preporučuju kao vriedne drugove i pomoćnike glavnoga organa stranke prava „Hrvatske“ u radu za oživotvorenje opravdanih, jedino spasonosnih težnja svih Hrvata, sadržanih u programu stranke prava: „Narodni List“, „Katoličku Dalmaciju“, „Crvenu Hrvatsku“ u Dalmaciji; „Hrvatski Branik“, „Posavsku Hrvatsku“, „Hrvatski Narod“ u Banovini; „Našu Slogu“, „Edinost“, „Il Pensiero Slavo“, „Slovanski Svet“ u Trstu; „Il Rinnovamento“, „Soču“ u Gorici; „Slovenski Narod“ u Ljubljani i „Glas Hercegovca“ u Mostaru u Hercegovini. 3. Sakupljeni pristaše stranke prava izrazuju čitavomu narodu i svakomu pojedincu svoju najtopliju blagodarnost, što je uz tolike vlastite potrebe i nevolje ovolikom ljubavi i požrtvovnosti izkazao narodnu počast i obezbedio stare dane prvaku stranke prava dru. Anti Starčeviću.

**Slovenski in hrvatski abiturijentje** priredé svojo letošnjo veselico na korist družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, in sicer dne 14. avgusta.

**„Letno izvestje c. kr. obrtnih strokovnih šol v Ljubljani v šolskem letu 1893/94. (VI. leto)“.** Ta zavod, čegar namen je pouk za obdelovanja lesa



ter za umetno vezenje in šivanje čipek, imel je letos 2750 glđ. ustanov na razpolago. Število stipendistov in stipendistinj bilo je 61. Poleg tega pa je dobil zavod od „Podpornega društva“, čegar naloga je podpirati ubožne, нравne in vredne učence in učenke z nakupovanjem šolskih potrebščin, odkazovanjem hrane itd., 378 glđ 87 nvč., od kojih se je potrosilo 228 glđ. 53 nvč., torej je ostalo v blagajni 150 glđ. 34 nvč. — V strokovni šoli za obdelovanje lesa poučevalo se je v štirih tečajih 18 predmetov (52 ur na teden). Koncem šolskega leta bilo je v vseh oddelkih vpisanih 109 učencev. (I. letnik 21, II. 16, III. 7, IV. 7, hospitantov 8 in v javni risarski šoli 50). S povoljnim vspehom završilo je nauke 37 učencev, z nepovoljnimi 2; ponavljavni izpit morajo napraviti 4, neklasifikovani ostali so 3, odhodno spričevalo jih je dobilo 6. Po materinem jeziku bilo je 57 Slovencev in 2 Nemca. — V oddelku za umetno vezenje poučevalo se je 11 predmetov (38 ur na teden) in v oddelku za šivanje čipek 9 predmetov (34 ur na teden). Učenk je bilo v treh tečajih 57; nauke jih je završilo s povoljnim vspehom 24, z nepovoljnimi 1, s ponavljavnim izpitom 1. in neklasifikovane so ostale 3. Po narodnosti bilo je: 44 Slovencev, 11 Nemca, 1 Poljakinja in 1 Italijanka. — VII. šolsko leto (1894./95) prične dné 18. septembra 1894.

Na strokovni šoli za obdelovanje lesa se vsled ukaza nauč. ministerstva l. 1894./95. otvori poseben oddelek za figuralno podobarstvo. V njem naj se goji kolikor moč *cerkveno* figuralno rezbarstvo. Na tem oddelku bode poučeval akad. kipar Al. Gangl. S 1. okt. 1894. se nadalje otvori oddelek za *pletenje košaric*. V ta namen se napravi vrbeni nasad pri Ljubljani. S tem se razširi področje šole, kakor pristavlja „L. izvestje“, gojenje cerkvene figuralne plastike dobro dojde novo vzbujenemu zanimanju za povzdigo krščanske umetnosti in bode izvestno dobrodejno vplivalo na vkus, naročila in produkcijo\*.

Učenci mizarskega oddelka IV. letnika so napravili z učiteljem E. Cigojem izlet v Kranj, kjer so še 1 krat proučili vrata in strop v takozvani „Hiši mejnih grofov“ ter z detajli izpopolnili svoja lanska risanja. Strop je učitelj Cigoj narisal na kamen, in dotični odtisk je artistska priloga letošnjemu „Izvestju“. „Strop je iz orehovega lesa, a je na debelo prevlečen z rjavo oljnato barvo, tako da se prvotni značaj stropa ne pokaže nikjer“. Ravnatelj g. Iv. Šubić pravi o tem stropu iz l. 1638. in o vratih: „V deželnem muzeju Rudolfinu bi bil pač najprikladnejši prostor za velezanimiva vrata in strop hiše „kranjskih mejnih grofov!“

V strokovni šoli za umetno vezenje in šivanje čipek se na 3. in zadnji oddelek priklopi poseben oddelek, ateljé, v katerem se bodo mogle absolventinje vežbati na večih naročenih delih, ter takó olajševati si prestop v samostojno praktičko delovanje. — Učiteljice so bile napravile dné 9., 10. in 11. dec. 1893. privatno izložbo svojih del in del nekdanjih svojih učenk. Mnogo občinstva si je ogledalo mnogoštevilne predmete cerkvenega in posvetnega vezenja in šivanja čipek. — Učenka Czerny Adela je bila na svetovni razstavi v Čikagu odlikovana za jedno svojih del.

Oba oddelka te strokovne šole širita uže sedaj svoj vpliv na naseljenje, katero se v vedno širših krogih zanima za delovanje in dela te šole.

**25 letnica Čitalnice Postojinske in ustanovitve „Sokola“ v Postojini.** Dné 5. t. m. bil je velik

praznik v svetovnoslavni Postojini. Tamošnja Čitalnica slavila je 25 letnico svojega obstanka, in ob tej priliki porodil se je najmlajši slovenski „Sokol“ v Postojini. Ta slavnost more se smelo prištevati med vseslovenske slavnosti, kajti zanimanje in udeležitev bila je razmeroma ogromna ne le od domače, ože Slovenije, ampak pozivu so se odzvali tudi Hrvatje in celó Čehi. Slavnost pa se je vršila zares jako sijajno. S posebnimi vlaki iz Trst-Gorice in Celja-Ljubljane dospela so zastopstva vseh slovenskih sokolskih društev. V slavnostnem sprevodu bilo je 14 zastav raznih slovenskih društev; posebno se je ob tej priliki odlikoval „Zagorski Sokol“, koji je prihitel k slavnosti z lastno svojo godbo in tako tudi „Prvaški Sokol“. Posebno mnogobrojna bila je zastopana pri slavnosti narodna inteligencija. Izletniki so obiskali tudi električno razsvetljeno čudapolno vilenico. Pri slavnostnem banketu bilo je navdušenih zdravic Sokolstvu, narodnemu ženstvu, slovenski solidarnosti itd. Oficijalni del slavnosti je končal z ljudsko veselico, pri koji so vzbujale zaslužno pozornost vaje in telovadba raznih sokolskih društev. Češki Sokoli in drugi češki rodoljubi in rodoljubke so po Postojinski slavnosti odšli nekaj v Trst, nekaj v Benetke. V Trstu so se sešli na poseben večer slovenski in hrvatski rodoljubi z njimi na prijazne pogovore. O Postojinski slavnosti, ki se je vršila poleg vsega drugega tudi v najlepšem redu in v zadovoljstvo vseh udeležnikov, pišejo slovanski listi prav oduševljeno. Saj je pa slavnost imponovala tudi prisotnim — Neslovanom.

V Gorici je sedaj novi župan dr. Venutti, ki je v svojem govoru ob prisegi popolnoma prezrl dejstvo, da Gorica ima tisoče tudi slovenskega naseljenja. Listi opozarjajo na to, da glasilo irredente „L' Eco delle Alpi Giulie“ hvali dr. Venuttija, in da ta list vé dobro, zakaj je oduševljen zanj!

b) *ostali slovanski svet.*

**Nadvojvoda Viljem**, brat nadvojvode Albrehta, torej sin slavnega zmagačca, nadvojvode Karola, ponesrečil se je v Badenu, padši s preplašenega konja, takó da je čez malo ur umrl. Prepeljali so truplo na Dunaj, kjer so ga shranili k večnemu počitku dne 2. avg. pri kapucinih. Deputacije so prišle od vseh krajev in držav, tudi iz Rusije, ter prinesle vence na krsto. Pokojnik, rojen l. 1827., pospeševal je razvijanje avstro-ogerskega topničarstva.

**Dr. Kramar**, mladočeški dež. in drž. poslanec, je poročal v Boskovu svojim volilcem. Dokazoval je potrebo, da bi ves češki narod vztrajal sedaj v opoziciji, in sicer v aktivni, ker sedaj ni prejšnjih razmer, ko je rešeno italijansko in madjarsko vprašanje, in je torej monarhija bolj utrjena. Slabost poslednje je le v nezadovoljnosti narodov. Treba bo pa dolgo vztrajati v opoziciji; da bode pa vspeh večji, treba se je Mladočehom vesti v parlamentu takó, da privabijo k sebi tudi druge stranke. Gledé na postopanje nasproti vladnim predlogom je tolmačil nekako najnovejšo zasnovo mladočeškega programa; v aktivni opoziciji hočejo ostati zaresni, stvarni in dosledni. Treba pa je, da se jim približajo Staročehi; to naj storijo prvi, ne da bi se jim bilo treba ponižati. Staročehi listi pa odgovarjajo, da Mladočehi so dolžni storiti prvi korak. V posebni resoluciji je shod izrekel zaupanje dr. Kramaru, priznal izjavo mladočeško od 14. julija in priporočil, da Mladočehi naj vztrajajo v opoziciji proti sedanji vladi, dokler vztraja ista nasprotna

politiškemu, socialnemu in nacionalnemu programu češkega naroda.

**Narodopisna razstava v Litomišlu.** Med najzanimivejšimi narodopisnimi razstavami češkimi po deželi je izvestno nedavno odprta razstava Litomišelske splošne rokodelske šole. V dvorani mesta Litomišla vzbuja splošno občudovanje orjaški kancijonal pisateljev Litomišelske dekanske cerkve. To knjigo cenijo okolo 6000 gld.; krasne minijature je slikal slikar Matej Ptáček. V starinarski dvorani so izložene razne najdbe iz predzgodovinske dobe, koje so bili našli v bližini mesta. Zanimivi so tudi bogoslužni predmeti evangeliškega in katoliškega bogoslužja iz 16. stoletja. V osrednji dvorani pa so izložena razna božična jedila, veličnočna pisana jajca, razne skupine, predstavljajoče „obhod sv. Miklavža“ itd. V drugih dvoranah so izložena dela raznih obrtnih zadrug, in spisi društev, „Smětana“, „Vlastimil“, „Sokol“ ter „Ustředni Maticice školská“.

**Gibanje na Ogerskem proti cerkveno-politiškim preosnovam.** Katoliška duhovščina na Ogerskem sklenila je vsled posebnega škofovskega posvetovanja odposlati posebno deputacijo h kralju-cesarju s prošnjo, da bi ne potrdil cerkveno-politiških zakonov. Katoliški duhovščini se pridružijo tudi evangeliški senjorati Nitranski, Trenčinski in Turoški. Minister Wekerle pa hoče zaprečiti te namere.

**Madjaronstvo na Hrvatskem.** Hrvatski sabor je v poslednjem svojem zasedanju — se ve da s pomočjo vladine večine — vsprejel proračun, v kojem se zahteva kredit za gradjenje hrvatskega gimnazija v Sušaku, da more ogerska vlada tem laglje ngonobiti hrvatski gimnazij na Reki, ter kredit 30.000 v ta namen, da se Hrvatska udeleži razstave v Budimpešti prigodom 1000 letnice poroda ogerskega kraljestva. O tej priliki sta se poslanca Ružić in Frank energično ustavljala nakanam madjaronske sedanje vlade, koja želi napraviti iz samostalne Hrvatske jednostavno ogersko pokrajino.

**Katoliški shod „češkega jezika“** se je po trodnevnem zborovanju završil dne 1. avgusta v Brnu. Med udeležniki je bila jedna tretjina ali še več svečeništva. Narodne stranke nobene vrste se ga niso udeležile. Namera je bila, govoriti na tem shodu za sedanjo koalicijo; vendar pa so se prestrašili in so odstopili od te namere. V resoluciji o literaturi povdarjajo, da naj bi se poštevale „posebne potrebe češkega naroda“, naj bi se gojil v večji meri *narodni duh in češko svojstvo*. Med resolucijami pa ni predloga grofa Choteka, da bi se delovalo na uvedenje slovanske liturgije tudi med severnimi Slovani. Češki listi poročajo, da se temu upirajo! Po resolucijah se kaže ta shod nasproti češki narodnosti previdniši in pravičniši, nego se je bil pokazal katoliški shod kranjski. Ali, kakor smo povedali na drugem mestu, Brnskemu shodu Čehoslovani ne zaupajo, ker latinizatorska stranka na Moravi in v Čedah tepta vse, kar je odločilnega pomena za pravo zaščito narodnosti in tudi — vere!

**Gališki Rusi.** — „Dilo“ razpravlja o sedanjem položaju galiških Rusov in trdi, da se je ta položaj po „novem toku“ maloruske politike, kojoj so Poljaki in vlada pozdravili s takim veseljem, obrnil še na slabše. Leta 1890. obečali so Malorusom, da bodo nameščali maloruske uradnike le v maloruskih krajih; s početka so res pričeli praktično vršiti to obljubo, a dandanes se je stvar obrnila baš nasprotno. Gališki deželni šolski svet je bil obečal, da bode ločil maloruski gimnazij od poljskega, čim se zgradi novi gimnazij v Przemislu, in da bode imenoval za maloruski gimnazij posebnega

ravnatelja. Deželni šolski svet je res stavil v tem smislu predlog naučnemu ministerstvu, toda isto je odklonilo predlog z motivacijo, da se mora počakati, dokler gališki deželni zbor ne odobri te ločitve. — Na železniških postajah so povsodi le poljski napisi, in nikomur ne pride na um, da bi jih popolnil tudi z maloruskimi. — Dokler je bil baron Czedik predsednik državnih železnic, vsprejemali so vsaj maloruske vozne listke, a sedanji predsednik vitez Bilinski je izdal ukaz, da se maloruski vozni listi ne smejo sprejemati več. Tudi na novem posloplju mestno-delegovanega sodišča v Przemislu so le poljski napisi. To so okolnosti, koje izvestno ne vzbujajo v Malorusih simpatije do koalicije.

**Proti vinski klavzoli.** Ker je uvažanje italijanskega vina malone popolnoma uničilo vinarstvo v Dalmaciji, sestal se je odbor gospodarske skupščine v Splétu pod predsedništvom dr. Bulata v posvetovanje, v kojem je soglasno sklenil pozvati občine, da pošljejo svoje odposlance na Dunaj, ki naj bi pod vodstvom narodnih državnih poslancev predočili cesarju-kralju bēdo v Dalmaciji. Pozneje posvetovali so se razni načelniki in *predstojniki* občin ter so priznali, da tako odposlanstvo utegne biti še jedino možno sredstvo. Odbor je v ta namen sestavil spomenico, ki se odpošlje vsem občinam na odobrenje, in potem izberejo občine dotične odposlance.

**Minister Hieronymi na Romunskem.** O poslednjem popotovanju ogerskega naučnega ministra Hieronymija poročajo iz Dcesa, da je bil biskup Szabó pozval duhovščino, da se udeleži vsprejema ministra Hieronymija, ter da mu izroči posebna deputacija spomenico, toda večina je sklenila, da se Romuni ne pokažejo pred ministrom, ker narod romunski ni preganjala niti vlada Tisze takó, kakor vlada Wekerle-Hieronymijeva. Ta sklep je utemeljila večina s tem, da minister itak pozna težnje Romunov in vendar ne stori ničesar njim v prid.

**„Magyar Allam“ o Romunih.** Ta madjarski list, ki skuša pridobiti druge narodnosti, da bi se združile proti cerkvenim reformam, pravi, da obsodba romunskih agitatorjev ni bila judicijalno, ampak politiško dejstvo. Celo leto so se širile romunske spomenice, a vlada ni ukrenila nič proti njim. Ko bi bili isti spisi zares opasni državi, bi se morali kaznovati državni organi, da so zanemarili svojo dolžnost. Ali romunski spisi ne obsejajo nikakega veleizdajstva, ker se ne dotikajo integritete države, kakor n. pr. madjarska „nezavisna stranka“. Zločin obsojenih Romunov ni bil drugega kakor to, da jih je šovinistiško madjarsko novinstvo napravilo kot izdajnike domovine. Romunske pritožbe so v mnogem *opravičene*. Volilni in parlamentarni preustroj ju nujno potreben. Pametnejši del Madjarov rad privoli v narodno enakopravnost Romunov in zahteva le, da se prišteva k *politiški* madjarski naciji. Sedanja madjarska vlada pa tega vprašanja *nikdar* ne reši, ker jej nedostaja dostojna namera in čustvo pravičnosti. Naposled priporoča list, da bi se pomilostili obsojeni Romunci. — Torej se sliši vendar jeden madjarski glas, kaka je z veleizdajstvom romunskega naroda.

**Nemški nacionalci** so prišli sedaj v posebno nemilost pri židovskem „Pester Lloyd“; očita jim, da so se izneverili Avstriji, da to, kar imenujejo nemško nacionalno, je veleizdajsko. Zajedno ošteva nemške liberalce, da so vedno molčali k vsému temu. Drugače pa isti list podpira nemške nacionalce, kakor liberalce

proti — Slovanom, in liberalna stranka mu je vedno med stebri, ki vzdržujejo državo.

**Gališke Ruse** opominja „Галичанинъ“, da naj sezovejo narodni shod, ki bi napravil spomenico v predloženje presvetlemu cesarju.

„**Deutsche Zeitung**“, Dunajski dnevnik, ki se je tekom svojega obstanka prelevil mnogokrat, prešla je sedaj v posest nemških nacionalcev. Vsled tega bode poštevala tudi antisemitsko vprašanje; neizpremenjen ostane pa njen program nasproti Slovanom. Ta list je bil od začetka zasnovan najbolj proti Čehom i Slovencem, in v tem je ostal pri vseh metamorfozah dosleden. Zato pa tudi noben list ne pobija v večih merah gibanja teh dveh narodov, kakor „Deutsche Zeitung“.

**Obči nemški Schulverein v Berlinu** je po svojem vodstvu opominjal ogerske Nemce, naj bi skupno postopali proti madjarskim tlačiteljem. To jo razkačile madjarsko gospodo, češ, da je velika drznost zunanjih Nemcev, da se vtikajo v notranje stvari Avstro-Ogerske. Drugače pa Madjari molče, kljubu temu, da leto za letom Velikonemci mojstrujejo razne narodnosti tostranske polovine cesarstva.

**Hrvatstvo i Srbstvo u Bosni i Hercegovini.** Pod tem zaglavjem bavi se „Obzor“ v svoji 170. številki t. l. z vprašanjem o bodočnosti po Avstro-Ogerski zasedenih pokrajin. Minolo je 16 let, pravi člankar, odkar je Avstro-Ogerska zasedla Bosno in Hercegovino, in zato mislijo avstrijski državniki, da je prišla doba pokazati svetu sijajne vspehe svoje misije. Kallay je zato pozval ugledne nemške, francoske, italijanske in angleške časnikarje, da prisostvujejo dirkam v Sarajevu, in naravno so se povabljeni odzvali pozivu; Evropa bode sedaj čitala opise teh zemljâ in občudovala fotografije teh krajev, — vprašanje pa je, bodo li te fotografije „zemlje bodočnosti“ istinite, ali „Potemkinova sela“. To je zavisno jedino le od Kallaya, kot prireditelja tega izleta. Vsekakor mora se priznati, da se je pod avstrijsko vlado obrnilo mnogo na bolje, četudi še nedostaja mnogo do ideala. — Člankar primerja zatem Kukuljevićevo „Putovanje po Bosni“, objavljeno v „Narodnih Novinah“ iz leta 1858. s slavospevom Kallayjeve uprave, ki ga je priobčil „Pester Lloyd“ z dne 14. julija t. l. Temu listu so ukazali, da razredi stanovništvo Bosne in Hercegovine tako-le: 250.000 katolikov, 1/2 milijona mahomedancev, in 600.000 pravoslavnikov. Čudno je, pravi člankar, da „P. L.“ ne govori o Židih in protestantih, ko uže razdeljuje stanovništvo po veri, da se vidi napredek tudi v tem. Kukuljević je bil leta 1858. na temelju službenega izvestja razdelil stanovništvo Bosne in Hercegovine tako-le: v Bosni 561.000 pravoslavnikov, 384.000 mahomedancev, 122.865 katolikov, 8000 ciganov in 2000 Židov. V Hercegovini 180.000 pravoslavnikov, 68.000 mahomedancev in 41.000 katolikov. Skupno torej v Bosni in Hercegovini 1.366.865 stanovnikov, a po „P. L.“ jih je sedaj 1.350.000. No, Avstrija hoče sedaj pokazati, da bi bilo absurdno misliti, da hoče ona prepustiti sami sebi zemljo, za koju je toliko žrtvovala, ali pa da jo hoče prepustiti urejeno na milost ali nemilost koji drugi sili. In to je novi stadij bosenskega vprašanja. Avstrija hoče pokazati po svoje, da ni voljna oditi iz Bosne in Hercegovine, kar je povsem umljivo. To pa naj bode izhodišče željam in nastojanju hrvatskih in srbskih politikov gledé Bosne in Hercegovine. Treba je računati z dejstvom, da Avstrija ne pusti več iz svoje roke tega ozemlja, in je vprašanje utelešenja le vprašanje časa. Avstrija je

dejstveno gospodarica v Bosni in Hercegovini tudi brez formalne aneksije; ona more mirno strpeti, da se ta nje posest molče tudi njej prizna ter se konečno nanjo prepíše. Pri tem je realna le ona politika od hrvatske in srbske strani, katera računi na vresničenje svojih teženj v teh zemljah v okviru te monarhije. Vsaka druga politika je utopija, s koju se ne morejo baviti resni ljudje. Sedaj nastaje vprašanje, bode li bodočnost Bosne in Hercegovine, katera jo spoja z Avstrijo, takošna, da bodeti ti deželi samostalna skupina s svojo avtonomijo in vlado, ali ji pridruži Avstrija koji drugi, uže obstajajoči skupini v organizmu avstro-ogerske monarhije? — Nemško in madjarsko časopisje hvali Kallaya, ker se mu je posrečilo vzgojiti misel „bosenstva“ ter uničiti v kali vsako težnjo posamičnih, po veri razdeljenih skupin bosensko-hercegoveškega naseljenja, koje bi merile izven meje, pa naj bi te težnje merile na kakoršno si bodi zjedinjenje s homogennim elementom, ki se nahaja i v mejah Avstro-Ogerske. Tako se je nastojalo, da se ne vkorenini v zasedenih zemljah ni hrvatska, niti srbska misel. Politika „divide et impera“ je uže davna taktika avstro-ogerske diplomacije, ki se ponavlja od časa do časa v razni obliki, toda nihče ne sme misliti, da je to nje cilj in njena svrha. Kako prav za prav misli avstro-ogerska diplomacija o konečnem ustrojenju usode okupovanih zemelj, o tem ona stalno molči. Ako pa nastojajo varuhi Bosne in Hercegovine, da se v teh zemljah ne probudi prerano narodna samozavest v svoji prirodni obliki in tako, kakor bi to utegnulo pokvariti račune višega državnega umovanja, ne more se dvomiti, da se računa na to: katera misel, hrvatska ali srbska v Bosni in Hercegovini bolje pristaje obćim težnjam avstro-ogerske diplomacije, in da ista po tem vstvarja svojo taktiko. Konkurencija hrvatskega in srbskega novinarstva mora se kretati v mejah istine, treznosti, opravičnosti in faktučnega stanja stvarij, ako hoče, da je bodo poštevali. Ako pretiravajo listi na jedni in na drugi strani, škoduje to mnogim, a ne koristi uprav nikomur. Od nužnje, pačenja in neistine nihče živeti ne more. — Avstro-ogerska diplomacija, ni tako sebična, da ne bi mislila na kulturne potrebe naroda v Bosni in Hercegovini. In tu je treba nas, ker menda ne misli nihče, da se da kultura brez jezika vlti v srce in dušo. Zaman so iskali učenjaka, koji bi umel ali hotel dokazati, da obstaje „bosenski“ jezik, ali poseben „bosenski“ narod. Tam se govori jezik in živi narod, ki je razvil svojo književnost in zgodovino v dva različna pravca, ki se popolnjujeta medsobno ter vsaj v kulturnem pogledu ne smeta imeti različen cilj. Ta kultura je zvezda, koje ne more prikriti nikakoršna diplomacija; vidijo jo visoko nad seboj vsi sinovi plemen, ki govorijo isti jezik, naj bodo razmetani in razcepljeni i neprehodnjimi gorami in vodami. Tekmovanje med Hrvati in Srbi gledé bratov v Bosni in Hercegovini, ne oziraj se na vero, mora kretati se na kulturnem polju. Kdor v tem tekmoivanju bolj služi svojim bratom, ta je najbolj poslužil sreći in bodočnosti njihovi. — Vprašanje o bodočnosti Bosne in Hercegovine je zavisno mnogo od kulturnega tekmoivanja homogennih slovanskih elementov, in to bodi na umu hrvatskim in srbskim rodoljubom, koji iskreno ljubijo svoje brate v zasedenih zemljah. Politiška bodočnost Bosne in Hercegovine ne more nikdar dobiti take oblike, da bi se preziralo narodno čustvo kojekoli skupine v teh zemljah. Tu ne pomagajo ne

spletke, ne ovadštva. Komur se pridruži trezni in resnobni mahomedanski živelj, ta bode v tem pogledu v teh krajih v večini. Kdor ide tem našim jednokrvnim bratom posebno na kulturnem polju nasproti in varuje njih verske svetinje, ta si pridobi večje pravo na njih srece in naklonjenost.

**Balkanska zveza?** „Ungarische Corresp.“ javlja iz Pariza, da je bil tam minolega meseca julija nekak shod, na kojem so bila zastopana vsa balkanska plemena: Bolgari, Srbi, Romuni, Grki, Makedonci, Albanci in Armenci. Ta shod da je imel namen sestaviti načrt vezi, koja naj bi širila idejo zaveze vseh balkanskih in maloazijatskih plemen. Temu zborovanju da je predsedoval Grk Argiriades; vez se je baje osnovala pod imenom „Ligue pour la confédération balcanique“. Ta zaveza da namerja oživotvoriti podružnice po vsem Balkanu, a širiti svojo idejo s časopisi in brošurami, koji naj bi se izdajali s pomočjo denarnih prispevkov družabnikov. K tej zavezi naj bi pristopile: Grška, Romunska, Bolgarska, Srbija, Trakija, Makedonija, Albanija, Bosna in Hercegovina, Armenija in nekatera mesta ob obalah Črnega morja. V smislu dotičnega štata naj bi zavezne države, odnosno pokrajine, odposlale vsako leto svoje odposlance v Carjigrad, in to odposlaništvo ne bi se bavilo z drugim, kakor z zunanjo politiko zaveze. Glede notranjih vprašanj naj bi ostala vsaka zavezna dežela povsem nezavisna.

**Bolgarija.** Čudne vesti se čujejo o tej kneževini. Petrograjski „Гражданинъ“ objavil je te dni, da Koburžan pomilosti takoj po svoji vrnitvi bivšega ministra Karavelova. Takoj ko bode Karavelov svoboden ter bode brzkone izvoljen v Sobranje, hoče predlagati, da se zatožijo vsi bivši ministri, koji so bili solidarni s Stambulovim. Te namere baje niso po volji sedanjemu Stojlovemu ministerstvu, koje agituje, kolikor more, proti tem, da Koburg ne bi pomilostil Karavelova, toda Koburžan da ne mara slišati takih ugovarjanj, ker je baje osvedočen, da ustreže s tem Rusiji. Koburžan vrne se menda danes (10.) v Sredec ter izda takoj ukaz, s kojim se razpusti Sobranje ter se razpišejo nove volitve. Novo Sobranje namerja menda glasovati za adresu, koja naj se odpošlje ruskemu carju. Govori se tudi, da nastane v kratkem menda ministerska kriza. — Sedaj so tudi očitno pripoznali, da je Jakobson ponarejal ali izmišljal različne listine na ukaz Stambulova — se ve da za dobro plačo — da bi se črnila ruska diplomacija. Mnogo pišejo različni listi o Bolgarski in ponatiskujejo mnenja raznih bolgarskih veljakov.

**Vojna na Vztoku.** Skrajni vztočni državci Japonska in Kitajska vojujeta se zaradi pokroviteljstva Korejske. Ta vojna je posebne važnosti tudi za Zpad, kajti mnogo je interesovana zaradi svoje trgovine v teh krajih Angleška; posebnega vzroka vtikati se v spletko pa ima Rusija. Rusija ne meji le na Korejo, ampak nje vztočno vojno pristanišče Vladimirovostok, koje je za Rusijo eminentne važnosti, ker vanje izteka sibirski železnica — leži baš ob korejski meji. Bilo bi pa tudi v interesu Rusije, da si ona pridobi merodavnega vpliva na Koreji, kajti omenjeno nje vzhodno vojno pristanišče je zamrzlo več del leta. Da Rusija razširi svojo oblast nad Korejo, utegnula bi si najti v jako ugodno ležečem

poluotoku prikladniše pristanišče. Zato Rusija nikdar ne dovoli, da zasede ta poluotok kaka tuja sila, najmanje pa Angleška. Da se pripravlja Rusija na vse slučajnosti, dokazala je uže s tem, da je odposlala vojake na mejo Koreje.

## KNJIŽEVNOST.

**Krško in Krčani.** Zgodovinske in spominske črtice. Spisal Ivan Lapajne, meščanske šole ravnatelj. Krško, 1894. Založil „Odbor za olepšanje mesta“ v Krškem. S podobami okrasil Srečko Magolić. Tiskal Dragotin Hribar v Celji Str. 147 teksta. Krasno tiskana in opravljena knjižica ima biti potni list malima spominkoma, postavljenima slavnemu Krčanu Valvazorju in pok. Krčanu Hočevarju. Pisatelj razpravlja zgodovino krškega mesta ter se mudi najbolj pri novejših vekih, podaje tudi cerkveno zgodovino, potem ljudske šole, meščanske šole, opisuje lego in podnebje, naposled pa označuje životopise slavnih Krčanov, kakor Jurija Dalmatina, Adama Bohoriča, bar. Ivana Bajkarta Valvazorja, naposled Mart. Hočevarja in gospe Josipine Hočevarjeve, kateri je zanimivo delce posvečeno kot veliki dobrotnici in podpornici v Krškem.

„Danica“, koledar in letopis književnega društva Svetojeronimskega za l. 1895. je uže dotiskana v 41.000 iztisih. Vsebina je bogata in mnogovrstna; med berilom je mnogo podob. Naročila vsprejema „Opravništvo društva Svetojeronimskega“, Zagreb, Trenkova ulica 14.

**Hrvatski urbari.** (Urbaria lingua croatica conscripta). Svezak I. Sabrao i protunačio pok. Radoslav Lopašić. Izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. — Cena 4 gld

**Pod praporem cyrilometodejskym.** Na pamatku 1000 letého úmrtí krále Svatopluka. Ob priliki slavnosti Svatoplukove v Vyzovicích na Moravskem je priobčil urednik Jan Hejret časni primeren spis v 1 tiskano polo obsezajoči knjižici. V kratkih potezah kaže na zgodovino cirilometodejske cerkve, njene usode med Čehoslovani. — V pogledu na najnovejši apostolski list Leva XIII. in na njegovo težanje za sporazumljenjem s pravoslavnim Vstokom je knjižica preporečila vredna. Dobiva se pri g. redaktorju Hejretu v Kromerizu s poštnino vred po 7 kr.

**Rozhledy socialní, politiké a literární.** Vydává a rediguje Jos. Pelcl v Chrudimi. Č. 9, obsah: Jan Vorel; Pokroky katolicizmu. — Dr. J. Jakubec. Politické a socialní názory v Kollárově poesii. — Ff.: O úkolech lidové strany na Moravě. — Vl. Vašátko: L. Tolstoj: Spása ve vás. — Vypsání války husitské. K. Zap. — Dr. K. Kramář: Současné Rusko. — Poleg drugih razprav ima ta št. še razgled domače politike, gospodarstva in financij, naposled: „Pohledy do školství obecného“.

**Безимном, Мостарцу\***, писцу издајничке пасквиле „Права истина“, наперене против Црне Горе и цијелог Српства. Прештампано из „Србобрана“. Загреб. Српска штампарија 1894. Стр. 15. Радоје Рогановић, Црногорац, jako krepko v vezani besedi zavrača tu mišljeno paskvilo.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.